

כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי מִצְרָיִם בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שַׁבַּת לַיהוָה: שֵׁשׁ
שָׁנִים תַּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כֹּרְמְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ: וּבַשְּׁנָה

רש"י

על כל דבור שנדבר למשה שמשינו היו כלם פלגותיהן ודקדוקיהן, וחדו ונשנו בעבודות מואב:
בא שבת לה' ליום ה', קשם שנאמר בשבת פרחשית:

ונראה לי שכן פרושה, לפי שלא מצונו שמטת הקקעות שגשגות בעבודות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיהן ופקטותיהן קלן נאמרו משינו, וכן הכתוב ולמד פרו

א. בהר סיני. מה ענו שמטה חזק הר סיני? והלא כל המצוות נאמרו משינו? הלא מה שמטה נאמרו פלגותיה ופקטותיה ודקדוקיה משינו. אך כלן נאמרו פלגותיהן ודקדוקיהן משינו. כך שניה פתורת פהנים (פישתח ח. א.)

the Creator, so too this sabbatical year, which occurs once every seven years, represents God's lordship over the land.

3 Six years you will sow your field, and six years you will prune your vineyard, and you will gather its produce. You

must harvest and collect everything you have planted before the beginning of the seventh year.

4 In the seventh year, it shall be a sabbatical rest for the land, just as the weekly Sabbath is a rest for people, **a Sabbath for the**

Parashat Behar

The Sabbatical Year, Jubilee Year, and Related Laws

LEVITICUS 25:1–55

are considered the property of God, a principle that finds expression through the institution of the Sabbatical Year and the Jubilee Year. One year out of every seven is designated as the Sabbatical Year, during which the Land of Israel must be allowed to lie fallow and its produce made available to all. Likewise, every fiftieth year is set aside as the Jubilee, when all land sales that occurred during the previous fifty years are nullified and the land reverts to its original owners. This commandment demonstrates that real estate in the Land of Israel can never be fully sold, but merely leased for its produce. Slaves are also freed, as the general manumission of the Jubilee Year grants everyone the opportunity to start afresh and forge a new path in life, until the next Jubilee.

The Sabbatical Year and the Jubilee Year

LEVITICUS 25:1–24

25 1 The Lord spoke to Moses at Mount Sinai before the Israelites set out for the Land of Israel, despite the fact that the following *halakhot* would be practiced only when they reached their land, **saying:**

2 Speak to the children of Israel, and say to them: When you come into the land that I am giving you, the land shall rest a Sabbath to the Lord. Just as the weekly Sabbath, during which people must rest, expresses the sovereignty of God as

Lord; your field you shall not sow, and your vineyard you shall not prune.

- 5 **The aftergrowth of your reaping**, the produce that grows by itself from the remnants that fell to the ground during the previous harvest, without any plowing and sowing on your part, **you shall not reap** in the normal manner of an owner in his field, despite the fact that it is permitted to consume this produce. **And the uncultivated grapes of your vine**, the grapes of the seventh year, which are for the Lord,¹ or the grapes of highest quality,² **you shall not gather**. This year is not designated as a time of rest for humans; rather, **it shall be a sabbatical year for the land**.
- 6 **The Sabbath of the land**, the produce that grows during the seventh year, also called the *Shemitta* Year,³ **shall be yours for eating, for you, and for your slave, and for your maid-servant, and for your hired laborer, and for your resident alien who reside with you**, all the inhabitants of the Land of Israel.
- 7 **And for your animals**, your livestock, **and for the wild beasts**, including birds, **that are in your land, all of its, the year's, produce shall be to eat**.^d
- 8 These Sabbatical Years are themselves part of a larger cycle: **You shall count for yourselves seven Sabbatical Years, seven years seven times, and they shall be to you the days of the seven Sabbatical Years, forty-nine years**.
- 9 After forty-nine years, **you shall sound an alarm blast of the shofar during the seventh month, on the tenth day; on the Day of Atonement you shall sound the shofar throughout your land**,^d thereby proclaiming the start of a new year.
- 10 **You shall sanctify the fiftieth year**, in which there is an even more significant cessation of activities and transactions than in the Sabbatical Year, **and proclaim liberty in the land for all its inhabitants**. You must ensure that all slaves are freed from all bonds. **It shall be a Jubilee Year**, of blowing the shofar,⁴ to

Shofar

you; each man shall return to his ancestral portion,^d and each man shall return to his family. The fiftieth year is a year of manumission, at which point certain matters revert to their original state.

- 11 **It is a Jubilee, the fiftieth year shall be for you; you shall not sow, and you shall not reap its aftergrowth, and you shall not gather its uncultivated grapes**.
- 12 **Since it is a Jubilee, it shall be sacred for you**; you shall abstain from working the land and reaping its produce in the manner of an owner. **From the field you shall eat its produce**, which must be made available to all. As in the Sabbatical Year, the produce does not belong to you; rather, it is comparable to public property located in your custody.
- 13 **In this Jubilee Year you shall return each man to his ancestral portion**. If one sold his family's land during the previous forty-nine years, it will revert to his possession in the Jubilee Year.
- 14 The verse states a related *halakha*: **If you sell a sale item to your counterpart**, another citizen, **or acquire an article from the hand of your counterpart, you shall not exploit one another** by cheating. Of course, fraud is always prohibited, but it is mentioned in this context for a specific reason:

Second
aliya

DISCUSSION

25:7| **And for your animals, and for the beasts that are in your land, all of its harvest shall be to eat:** During this year, any produce belongs to everyone, man and animal alike, as the land reverts from its earthly owners to the exclusive possession of its divine Creator (see Jerusalem Talmud, *Pe'a* 6:1; *Tosafot*, *Rosh HaShana* 9b, and *Rashash ad loc.*; *Hazon Ish*, *Shevi'it* 14:4).

25:9| **On the Day of Atonement you shall sound the shofar throughout your land:** The

year officially begins ten days earlier, on the first day of the seventh month, which is Rosh HaShana. With regard to this, Rabbi Yishmael, son of Rabbi Yoḥanan ben Beroka, says: From Rosh HaShana until Yom Kippur of the Jubilee Year Hebrew slaves were not released to their homes, but they were not enslaved to their masters either. Instead, they would eat, drink, and rejoice, and they would wear crowns on their heads. Once Yom Kippur arrived, the court would sound the shofar, slaves would

be released to their homes, and fields that had been sold would be returned to their original owners (*Rosh HaShana* 8b).

25:10| **Each man shall return to his ancestral portion:** As explained below, in the Jubilee Year all sales of land that occurred during the previous forty-nine years are nullified, with the plots returning to their original owners. This is a cancellation of prior obligations and bonds.

הַשְּׁבִיעֵת שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאַרְץ שִׁבְתָּ לִיהוּה שַׁבָּת לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר: אֵת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת-עֲנָבֵי גִזְיֹרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאַרְץ: וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ לֶךָ וּלְעֹבְדֶיךָ וּלְשֹׂכְרֶיךָ וּלְתוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאַתָּה לְאֹכֵל: וּסְפַרְתָּ לֶךָ שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לֶךָ יָמֵי שִׁבְעַת שָׁנִים תְּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה: וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַפְּפוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל-אַרְצְכֶם: וְקִדְשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ לְכָל-יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וּשְׁבַתֶם אִישׁ אֶל-אֲחֵזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ: יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת-סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת-נְזוּרֶיהָ: כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן-הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת-תְּבוּאַתָּה: בַּשָּׁנָה הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל-אֲחֵזְתּוֹ: וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ כֹּנֵן

ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג

רשי

שמה, על סם תקיעת שופר: ושבבתם איש אל אחוזתו. שהשדות חוזרות לבעליהן: ואיש אל משפחתו תשובו. לרבות את הערעע:

יא | יובל הוא שנת החמשים שנה. מה תלמוד לומר? לפי שנהמכר: "וקדשתם" וגו', כדחיתח בראש השנה (דף ח ע"ב) ובתורת כהנים (פירק ג, ח): את נזריה. את הענבים המשמרים, חבל פוגע חתה מן המפקדים, פשם שנהמכר פשביעית כך נחמר פיובל. נמנחו שתי שנים קדושות פמוכות זו זו, שנת חרפעים ותשע שמשנה ופנת החמשים יובל.

יב | קדש תהיה לכם. תופסת דמיה פקהש. יכול תחז היא לחלוף? תלמוד לומר: "תהיה", פהויתה תהח: מן השדה תאכלו. על ידי השדה חתה חוכל מן הבית, פחם פלה לחיה מן השדה פריך חתה לבעד מן הבית, פשם שנהמכר פשביעית כך נחמר פיובל:

יג | תשובו איש אל אחוזתו. והרי כבר נחמר: "ושבתם איש אל חוזתו" (לעל פסוק י)? חלף לרבות המוכר שדהו ועמד פגו ופלה, שחוזרת לחבו פיובל.

יד | וכי תמכרו וגו'. לפי פשוטו, פמשמעו. ועוד יש דקשה: מענו פשחתה מוכה, מכל לפרחל חגך? תלמוד

החכל לבהמתך מן הבית, פלה לחיה מן השדה, פלה לבהמתך מן הבית:

ח | שבתת שנים. שמשות שנים. יכול יעשה שבע שנים לעובות שמשנה ויעשה יובל חחקה? תלמוד לומר: "שבע שנים שבע פעמים", הוי חומר פל שמשנה ושמשנה בזמנה: והיו לך ימי שבע וגו'. מניד לך פחף על פי פלה עשית שמשות, עשה יובל לסוף חרפעים ותשע שנים ופשוטו פל מקרא: ועלו לך חפון שנות השמשות למספר חרפעים ותשע שנים:

ט | והעברת. לשון "ועבדו קול פמחנה" (שמות לו, ו) לשון חקרה: ביום הפפרים... בכל ארצכם. ממשמע שנהמכר "ביום הפפרים" חינו יודע שהחף פנשור לחקש? חם פן למה נחמר "פנשור לחקש"? חלף לומר לך, תקיעת עשור לחקש דוחה שבת פכל חרעכם, וחין תקיעת ראש השנה דוחה שבת פכל חרעכם, חלף בבית דין פלפל:

י | וקדשתם. ככנסתה מקדשין חתה בבית דין, וחומרים מקדשת השנה: וקראתם דרוה. לעגדים, פון נרעע פון פלה פלו לו פש שנים משמפכ. חמר רפי יהודה: מהו לשון "דרור"? כמניד פו דרח וכו', פקר פכל מקום שהחף דוחה, וחינו פקשות חחרים: יובל הוא. פנה זחת מקדלת משחר שנים פנקבת פש לה פבה, ומה שמה? "יובל"

ה | והיה לארץ. לשדות ולכרמים: לא תזמור. שקועין ומוזותיה, ותקעמו: "לא תקסח", ודומה לו: "קועים פסוחים" (שעה לג, יג), "שקפה פחש פסוחה" (תהלים פ, ו):

ה | את ספיח קצירך. חפלו פל זכעה והחף עמחה מן חרעע פשפל פה פעת חקניה, הוח קרוי "ספח": לא תקצור. להיות מחזיק פו פשחר חעה, חלף חקקר יהיה לפל: נזירך. שהטרט והפכשת פני חרם מהם ופח חקקתם: לא תבצר. חותם חונך פוגע, חלף מן המפקר:

ו | והיתה שבת הארץ וגו'. חף על פי פשקרתם עלך, פל פחילה ופח פהנה חקרתם, חלף פלה תנהג פקס פבעל הבית, חלף חפל יהיו פוים פה, חתה ופכירך ותשכך: שבת הארץ לכם לאכלה. מן השבית חתה חוכל, וחי חתה חוכל מן השמור: לך ולעבדך ולאמתך. לפי שנהמכר: "וחכלו חחיני עמך" (שמות כג, יח), יכול יהיו חסורים פחכילה לעשירים? תלמוד לומר: "לך ולעבדך ולחמתך", הרי פעלים ועבדים ופפחות חמורים פחף: ולשכירך ולחושבך. חף העוים:

ז | ולבהמתך ולחיה. חם חיה חוכלת, פהמה פל פל פכו, פמוזותיה עלך. מה תלמוד לומר: "ולבהמתך"? מקום פהמה לחיה, פל זמן פחיה חוכלת מן השדה

- 15 The fact that land in the Land of Israel cannot be sold permanently, but merely leased until the Jubilee, affects the price of transactions. **On the basis of the number of years after the Jubilee you shall acquire from your counterpart.** The price of the land should be calculated based on the number of years that the sale will last. Here the word “after” should be understood to mean “until.”⁵ **On the basis of the number of crop years**, excluding the Sabbatical Years, which provide no profitable yield,⁶ **he shall sell to you.**
- 16 **According to the abundance of the years**, if there are many years until the Jubilee, **you shall increase its price, and according to the paucity of the years you shall decrease its price, as it is the number of crops he is selling to you.** He is selling you only the right to the land’s produce for a given number of years, not the land itself.
- 17 The Torah reiterates that **you shall not wrong one another, and you shall fear your God; for I am the Lord your God.** These *halakhot* are not easy to observe. Canceling all sales of land will likely lead to various complications and misunderstandings. Therefore, the Torah issues an extra warning.
- 18 **You shall perform My statutes**, including the Sabbatical Year and the Jubilee Year, **and My ordinances**, e.g., the *halakhot* regarding sale of land stated above,⁷ **you shall observe, and perform them, and then you shall live on the land in security.**
- Third aliya* 19 **The land shall yield its produce**, as explained below, **and you shall eat your fill, and you shall live in security upon it.**
- (Second aliya)* 20 **If you shall say: What shall we eat during the seventh year? Behold**, due to these prohibitions, **we shall not sow, nor shall we gather our harvest.**
- 21 **I will command My blessing for you in the sixth year, and it shall generate the produce** so abundantly that it will provide food **for the three years**: the sixth year, the seventh year, and part of the eighth year.⁸
- 22 **You shall be permitted to sow again in the eighth year, and meanwhile you will eat of the old produce** from the sixth year, **until the ninth year, until the arrival of its produce** that you planted in the eighth year, **you shall eat the old.**
- 23 The Torah stresses once again: **The land, the Land of Israel, shall not be sold in perpetuity, as the land is Mine;**⁹ **for you are strangers and resident aliens with Me**, as you live in My land under a special agreement, but it does not belong to you. The Sabbatical Year and the Jubilee Year are a reminder and our acknowledgment that the land is no one’s personal property.
- 24 **In all the land of your ancestral portion**, the land of Canaan, which will become your ancestral property, **you shall provide redemption for the land** by returning all properties to their original owners.

These statutes as well are included in the general law of the Jubilee outlined above.

The Sale of Real Estate in the Land of Israel

LEVITICUS 25:25–34

- Fourth aliya* 25 The following *halakhot* also fall into the general framework of the Jubilee Year: **If your brother becomes poor and sells a portion from his ancestral portion** for his livelihood, **his**

redeemer, a family member **who is close to him, shall come and redeem the sale of his brother.** This relative has the right to buy back the property.

DISCUSSION

25:23 | **As the land is mine:** The *halakhot* of the Sabbatical Year apply only in the Land of Israel. The phrase “the land” refers solely to this land, which is viewed as God’s private royal territory.

טו קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל־תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת־אָחִיו: בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה
 טז מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי־תְבוּאָתוֹ יִמְכַר־לְךָ: לְפִי וְרֹב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ
 יז וּלְפִי מַעוֹט הַשָּׁנִים תִּמְעָיֵט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאָתוֹ הוּא מִכַּר לְךָ: וְלֹא תוֹנוּ
 יח אִישׁ אֶת־עַמִּיתוֹ וּירָאֵת מֵאֲלֵהֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וַעֲשִׂיתֶם אֶת־חֻקֹּתַי
 יט וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וַיִּשְׁבַּתֶּם עַל־הָאָרֶץ לְבַטָּח: וְנִתְּנָה הָאָרֶץ
 כ פְּרִיָּה וְאִכְלֹתֶם לְשִׁבְעַת שָׁנִים וַיִּשְׁבַּתֶּם לְבַטָּח עָלֶיהָ: וְכִי תֹאמְרוּ מִה־נֶּאֱכָל בַּשָּׁנָה
 כא הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת־תְּבוּאָתָנוּ: וְצוֹיֵתִי אֶת־פְּרֻכְתִּי לָלֶם
 כב בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וַעֲשֵׂת אֶת־הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים: וְזִרְעֹתֶם אֵת הַשָּׁנָה
 כג הַשְּׁמִינִת וְאִכְלֹתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יִשֶׁן עַד וְהַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד־בּוֹא תְּבוּאָתָהּ
 כד תֹּאכְלוּ יִשֶׁן: וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַר לְצַמְמַת כִּי־לִי הָאָרֶץ כִּי־גֵרִים וְתוֹשְׁבֵים אֹתָם
 כה עִמָּדִי: וּבְכָל אָרֶץ אַחֲזַתְכֶם גְּאֻלָּה תִתֶּנוּ לָאָרֶץ:
 כו אַחֲיֶיךָ וּמְכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבֹא גְאֻלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאֵל אֵת מִמֶּכָּר אָחִיו:

שלישי /שני/

רביעי

רשי

כבו עד השנה התשיעית. עד חג הסוכות של תשיעית, שהיא עת פוא תבואתה של שמינית לתוך הבית. שכל ימות הקיץ היו פשדה פגרות, ובתשמי הוא עת האסוף לפיות. ופעמים שהיתה נדיכה לעשות לחדבע שנים, פששית שלפני השמטה השביעית, שהן גטליו מעבודת קרקע שתי שנים רעופות, השביעית והיובל, ומקח זה נחמד פשחר השמטות כלן.

כגו והארץ לא תמכר. לתן לחו על חזרת שדות לפעלים פיובל, שלא יהא הלוכת פוקשה: לצממת. לפסיקה, למכירה פסוקה עולמית: כי לי הארץ. חל תדע עינך פה, שחינה שלך.

כדו ובכל ארץ אחזתכם. לרבות פתים ועבד עבדי, ודבר זה מפלש פקדושוין פפרק רחשון (דך כז ע"א). ולפי פשוטו סמוך לפקשה שלחכיו, שהמוכר חזינו לשחי לעולה לחסר שתי שנים, חו הוא חו קדוב, וחו הלוכת וכול לעכב.

כהו כי ימוך אחיו ויכור. מלמד שחיו חסר לשחי למכר שדהו חלף מחמת לחיק עני: מאחזתו. ולא פלה, למד דרך חרץ שפבר שדה לעננו: וגאל את ממכר אחיו. וחו הלוכת וכול לעכב.

יז ולא תונו איש את עמיתו. פחו הזכיר על חונת דברים, שלא יקנט חיש חת חכרו ולא ישיחו ענה שחינה הוננת לו לפי דרכו והנחתו של יוען, וחס תחמה מי יודע חס נתפונתי לרעה? לכך נחמד: ויראת מחלהיך, היודע מחסבות הוא יודע. כל דבר המסוד לפי, שחיו מפר חלף מי שהמחשה בלב, נחמד פו "ויראת מחלהיך".

יחו וישבתם על הארץ לבטח. שבעון שמטה יגדלח גולים, שנחמד: "חו תרעה הארץ חת שפתינה... והקצת חת שפתינה" (ויקרא כו, לו), ושבעים שנה של גלות פכל פנגד שבעים שמטות שפטלו היו (דברי הימים ב' לו, כח).

יטו ונתנה הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה. שלא תדחו משנת בעלת: ואכלתם לשבע. חף פתוך המעש תהא פו פדקה.

כו ולא נאסף. חל הבית: את תבואתנו. פגון וין ופרות החילן וספחיון הפחים מחלהים.

כאו לשלש השנים. לקצת הששית, מנסן ועד רחש השנה, ולשביעית ולשמינית, שזרעו פשמינית פמרחשון ויקדו פנטן.

לומר: וכו תמכרו ממכר - לעמיתך. מכל ומנן פחס פחת לקנות, קנה מישחל חכרך? תלמד לומר: "חו קנה - מי עמיתך". אל תונו. זו חונת מנון.

טו במספר שנים אחר היובל תקנה. זהו פשוטו לשב המקח על חפניו. על החונה פח להזכיר: פשתמכל חו תקנה קרקע דעו פמה שנים יש עד היובל, ולפי השנים ותבואות השדה שהיא רחונה לעשות ימכר המוכר ויקנה הקונה, שהדי סופו להחזירה לו פשנת היובל וחס יש שנים מועטות וזה מוכרה פדמים יקדים - הכי נתחנה לוקח, וחס יש שנים מרבות וחסל ממנה תבואות הדפה - הכי נתחנה מוכר, לפיכך צריך לקנותה לפי הזמן. וזה שנחמד: "פמספר שני תבואת ימכר לך" - לפי מנן שני התבואות שהיא עומדת פיד הלוכת ממכר לו. ורפוננו דלשו מכף שהמוכר שדהו חינו לשחי לחל פחות משתי שנים, שתעמד שתי שנים פיד הלוכת מיום ליום, ופסלו יש שלש תבואות בחותן שתי שנים, פגון שמכרה לו פקמותה. ופני חינו יוצח מפשוטו, פלומה, מספר שנים של תבואות ולא של שפון, ומעוט 'שנים' שנים:

טזו תרבה מקנתו. תמכרנה פיקר: תמעט מקנתו ממעוט פדמיה.

- 26 If a man shall have no redeemer** who is able to exercise this right, **and** after a period of time **he**, the original owner, **acquires the means and finds enough money for its redemption,**
- 27 he shall calculate the years of its sale,** the total number of years that the land would have remained in the buyer's possession from the time of sale until the Jubilee Year, and subtract the number of years that it was actually under the buyer's control, **and return the balance,** the money for the remaining years, **to the man to whom he sold it,** as compensation to the buyer for the loss of the land's produce until the Jubilee Year. **And he shall return to his ancestral portion.**
- 28 But if he does not acquire enough money for its return to him,** then **his sale, the property, shall remain in the possession of the buyer until the Jubilee Year; and it shall go out to the seller in the Jubilee** without the need for redemption, **and he shall return to his ancestral portion.**^D
- Fifth aliya (Third aliya)* **29** On the other hand, **if a man sells a house of residence in a walled city, its right of redemption by the seller shall be until the conclusion of the year of its sale; its redemption shall be for exactly one year.**⁹
- 30 If it,** the house, **shall not be redeemed until the completion of one full year for it,** as the seller was unable to find the means to redeem it during that period, **the house that is in the city that has a wall shall be established in perpetuity to the one who bought it for his generations; it shall not go out in the Jubilee.** The buyer will become the permanent

owner of the house, which does not return to the original owner.

- 31 But the houses in open cities that have no wall surrounding them shall be reckoned like the fields of the land;**^D **it,** such a house, **shall have redemption like a field, and in the Jubilee it shall go out.**
- 32 As for the cities of the Levites,** with regard to **the houses of the cities of their ancestral portion,** which are houses owned by Levites within their walled cities, **there shall be eternal redemption for the Levites.** Houses in the cities of Levites cannot be sold permanently, even if those cities are walled, as these houses are considered their primary property. For most Israelites, houses in cities were not usually sources of livelihood. For Levites, however, such houses were the only real estate they possessed, and therefore they had the same status as the agricultural land of other Israelites.¹⁰
- 33 Therefore one who buys from the Levites, the sale of the house in the city, or of an entire city,**¹¹ **of his ancestral property shall go out in the Jubilee; for the houses of the cities of the Levites are their ancestral portion in the midst of the children of Israel.** Consequently, even if the Levite seller is unable to redeem such property, it reverts to his possession in the Jubilee Year.
- 34 But the fields of the open land of their cities,** surrounding the Levites' cities,¹² which is the common property of all the residents of the city rather than of individual Levites,¹³ **shall not be sold, as it is their eternal ancestral portion.**^D

The Prohibition of Usury

LEVITICUS 25:35–38

Here, too, the Torah outlines *halakhot* that allow a poor person to recover economically and escape from poverty.

- 35** In a similar vein, the Torah suggests another method by which a poor person's situation can be improved. **If your brother**

should become poor, and his means fail while living with you, you shall support him, not only your brother but any

DISCUSSION

25:28 | **And it shall go out in the Jubilee, and he shall return to his ancestral portion:** In principle, land is a permanent inheritance that cannot be transferred between families. At most it can be leased until the Jubilee in order to provide a livelihood for the owner, who retains the right to redeem it even earlier than that. The goal of this system is that no one should become utterly impoverished, as one always retains the right to the portion of land he inherited (see Rambam, *Guide of the Perplexed* 3:39).

25:31 | **Shall be reckoned like the fields of the land:** Houses inside walled cities were often used as temporary places of residence or during times of danger, when the walls would

provide protection (see, e.g., 26:25; Judges 5:7, 11; Jeremiah 4:5, 8:14). They would seldom serve as permanent dwellings. In contrast, houses outside cities, which stood on a family's agricultural land, were considered a permanent inheritance and a source of livelihood. Consequently, like fields, they could not be sold permanently (see *Bekhor Shor*).

25:34 | **As it is their eternal ancestral portion:** It is difficult to know the extent to which the *halakhot* of this chapter were observed in practice, and for how long. On one hand, one of the stated reasons given for the exile of the Israelites from the Land of Israel was their insufficient observance of these *halakhot* (see, e.g.,

26:34–35; Jeremiah 25:8–14; II Chronicles 36:21). On the other hand, the redemption of land is described as having been performed in the time of Jeremiah and at other times (see Jeremiah 32:6–9; Ruth 4:3–5; Nehemiah 10:32).

In the ancient world, many civilizations recognized this principle and would return ancestral lands to their original owners. This would prevent a few rich and powerful individuals and families quickly amassing all the available real estate while reducing everyone else to a state of destitution. The Torah law that in the Jubilee Year all land returns to its original owners serves as a barrier against the permanent division of society into classes.

כו וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה-לוֹ גֵּאֵל וְהִשְׁיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: וְחָשַׁב אֶת-שְׁנֵי
 כח מִמְּכָרוֹ וְהִשִּׁיב אֶת-הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר-לוֹ וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ: וְאִם לֹא-מָצָאָה
 יָדוֹ דֵּי הַשִּׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְּכָרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיֵּצֵא בַּיּוֹבֵל וְשָׁב
 כט לְאַחֲזָתוֹ: וְאִישׁ כִּי-יִמְכַר בֵּית-מוֹשָׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה
 ל גְּאֻלָּתוֹ עַד-תֵּם שְׁנַת מִמְּכָרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ: וְאִם לֹא-יִגְאָל עַד-מְלֵאת
 לוֹ שְׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר-בְּעִיר אֲשֶׁר-לֹא חֹמָה לְצִמְיֹתָתָ לְקַנְהָ אֹתוֹ
 לא לְדוֹרְתָיו לֹא יֵצֵא בַּיּוֹבֵל: וּבְתֵי הַחֲצִירִים אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל-שְׂדֵה
 לב הָאָרֶץ יִחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה-לוֹ וּבַיּוֹבֵל יֵצֵא: וְעָרֵי הַלְוִיִּם בְּתֵי עָרֵי אַחֲזַתֶם גְּאֻלָּת
 לג עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹוִים: וְאֲשֶׁר יִגְאָל מִן-הַלְוִיִּם וַיֵּצֵא מִמְּכָר-בַּיִת וְעִיר אַחֲזָתוֹ בַּיּוֹבֵל
 לד כִּי בְתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אַחֲזַתֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְשְׂדֵה מְגֵרֶשׁ עָרֵיהֶם לֹא
 לה יִמְכַר כִּי-אַחֲזַת עוֹלָם הוּא לָהֶם: וְכִי-יִמּוֹךְ אַחֲיָךְ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ

חמישי /שלישי/

לו

כא

רשי

לג | וְאֲשֶׁר יִגְאָל מִן הַלְוִיִּם. | וְאִם יִקְנֶה בַּיִת אוֹ עִיר מִמֶּנּוּ, וַיֵּצֵא בַּיּוֹבֵל חוֹמָה מִמְּכָר שֶׁל בַּיִת אוֹ שֶׁל עִיר וַיֵּשׁוּב לְלוֹי שֶׁמְּכָרוֹ, וְלֹא יִהְיֶה חֲלוּט פְּאִיךְ בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְ"גְאֻלָּה" זוֹ לְשׁוֹן מְכִירָה. דְּבַר חָחָה, לְפִי שְׁנַחֲמַר: "גְּאֻלָּת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹוִים" (לְעֵיל פְּסוּק לֵב), יְכוּל לֹא דְבַר הַפְּתוּחַ חֲלָף בְּלוֹחֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּנָה בַּיִת פְּעֻרֵי הַלְוִיִּם, חֲבָל לֹא שֶׁקָּנָה מִלּוֹי יִהְיֶה חֲלוּט? תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְאֲשֶׁר יִגְאָל מִן הַלְוִיִּם", חֵף הַגּוֹחַל מִיַּד לֹא יִגְאָל גְּאֻלָּת עוֹלָם. וַיֵּצֵא מִמְּכָר בַּיִת" - הֵדִי זוֹ מַעֲנֵה חֲחִרָת: וְאִם לֹא גְאֻלָּה יוֹצֵאָה בַּיּוֹבֵל, וְחִירוֹ נִחְלָט לְסוּף שְׁנָה בְּבֵית שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי בְתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אַחֲזַתֶם. לֹא הָיוּ לָהֶם נִחְלָת שְׂדוֹת וּבְכַרְמֵים חֲלָף עָרִים לְשִׁבְתָּ וּמְגֵרֶשֶׁיהֶם, לְפִיכֵךְ הֵם לָהֶם בְּמִקּוֹם שְׂדוֹת וְאִם לָהֶם גְּאֻלָּה פְּשׁוּטָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפְקַע נִחְלָתֶם מִמֶּנּוּ.

לד | וְשְׂדֵה מְגֵרֶשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמְכַר. מְכַר גְּזֵרָה, שֶׁחָס הַקְּדוּשָׁה בְּן לֹא חֵף שְׂדֵהוּ וְלֹא גְאֻלָּה וּמְכִירָה גְּזֵרָה, חִינֵה יוֹצֵאָה לְכַהֲנָיִם בַּיּוֹבֵל, כִּמּוֹ שְׁנַחֲמַר בְּיִשְׂרָאֵל: "וְאִם מְכַר חֵף הַשְּׂדֵה לְאִישׁ חֲחָר לֹא יִגְאָל עוֹד" (וַיִּחַדּוּ טו, כ), חֲבָל בְּן לֹא יִגְאָל לְעוֹלָם.

גְּאֻלָּה, וְלִחֲחָר מִפְּחָן חִירוֹ גְּאֻלָּה. וְהָיְתָה גְאֻלָּתוֹ. שֶׁל בַּיִת: יָמִים, וְיָמֵי שְׁנָה שְׁלֵמָה קְדוּשִׁים 'יָמִים', וְכֵן: "תִּשְׁכַּח הַנֶּעֱדָר חֲחֵנּוּ יָמִים" (בְּרַחֲשִׁית כֵּה, נה):

לו | וְקָם הַבַּיִת... לְצִמְיֹתָתָ. יֵצֵא מִכָּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר וְעוֹמֵד בְּלִחוֹ שֶׁל הַקֹּנֵה: לֹא יֵצֵא בַּיּוֹבֵל. חֲמַד רַב סְפָרָח. חָס פְּגַע בּוֹ יוֹבֵל בְּתוֹךְ שְׁנַתוֹ, לֹא יֵצֵא:

לא | וּבְתֵי הַחֲצִירִים... פְּתַח-גִּמּוֹ: "פְּתַח-חֵף", עֲבֹדוֹת פְּתוּחוֹת מִלְּחוֹן חוֹמָה, וְאִם הִרְבֵּה בְּסִפְרֵי הַשְּׂעָה (פְּרָקִים יג-טו) "הַעֲרִים וְחֲצִירָהֶם", "בְּחֲצִירָהֶם וּבְחִירָתָם" (בְּרַחֲשִׁית כֵּה, טז) עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחָשֵׁב. הֵדִי הֵן בְּשְׂדוֹת שְׁנַחֲמַרִּים עַד הַיּוֹבֵל, וְיוֹצֵאִין בַּיּוֹבֵל לְבַעֲלֵים חָס לֹא נִעְלָל: גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ. מִיָּד, חָס יִדְעָה, וְכֵה יִפֶּה בְּחוֹ מִפְּחָ שְׂדוֹת, שֶׁהַשְּׂדוֹת חֵין גְּאֻלָּת עַד שְׁתֵּי שָׁנִים: וּבַיּוֹבֵל יֵצֵא. בְּחָס:

לב | וְעָרֵי הַלְוִיִּם. חֲחֵרְבֵים וְשִׁמּוּנָה עִיר שְׁנַחֲמַר לָהֶם: גְּאֻלָּת עוֹלָם. גְּאֻלָּת מִיַּד חֲחֵלְפוֹ לְכַנֵּן שְׁתֵּי שָׁנִים, חָס מְכָרוֹ שְׂדֵה מְשֻׁדָּתֵיהֶם הַנִּתְעוֹנֹת לָהֶם בְּחֵלְפִים חֲחָה סְבִיבוֹת הַעֲרִים, אוֹ חָס מְכָרוֹ בַּיִת פְּעֻרֵי חוֹמָה, גְּאֻלָּתוֹ לְעוֹלָם וְחִירוֹ חֲלוּט לְסוּף שְׁנָה:

כו | וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גֵּאֵל. וְכִי יֵשׁ לָךְ חָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שְׁחָן לוֹ גְּאֻלָּתוֹ? חֲלָף גְּאֻלָּת שִׁיכָל לְחָל מִמְּכָרוֹ:

כז | וְחָשַׁב אֶת שְׁנֵי מִמְּכָרוֹ. פְּמָה שָׁנִים הָיוּ עַד הַיּוֹבֵל? כֵּךְ וְכֵךְ, וְכִכְמָה מְכַרְתֶּיהָ לָךְ? בְּכֵךְ וְכֵךְ, עֲתִיד הָיִיתָ לְהַחְזִיקָה בַּיּוֹבֵל, נִמְנָחָת הַקֹּנֵה מְסַפֵּר הַתְּבוּאוֹת כְּמִי חֲסָבוֹן שֶׁל כָּל שְׁנָה, חֲכָלָת חוֹתָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹ חֲרַבְעָה, הוֹצֵא חֵף דְּמִיָּהוּן מִן הַחֲשׁוֹן וְטוֹל חֵף הַשְּׂחָר: וְהָיוּ: "וְהָשִׁיב חֵף הָעֶדְף" דְּבַמִּי הַמִּקַּח עַל הַחֲכִילָה שְׁחֲכָלָה, וְחָנָם לְלוֹחֵחַ: לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ. הַמּוֹכֵר הָזֶה שָׁבַח לְגְאֻלָּה:

כח | דֵּי הַשִּׁיב לוֹ. מִפְּחָן שְׁחֵנוֹ גְּאֻלָּת לְחֲצִירָיו: עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל. שֶׁלֹּא יִכְנַס לְתוֹךְ חוֹתָה שְׁנָה כְּלוּם, שֶׁהַיּוֹבֵל מְשַׁמֵּט בְּתוּחָתוֹ:

כט | בַּיִת מוֹשָׁב עִיר חוֹמָה. בַּיִת בְּתוֹךְ עִיר הַמְּקַפֵּת חוֹמָה מִיָּמֹת הַשְּׂעָה בֵּן עוֹן: וְהָיְתָה גְאֻלָּתוֹ. לְפִי שְׁנַחֲמַר בְּשְׂדֵה שִׁיכָל לְגְאֻלָּה מְשַׁעֵר שָׁנִים וְחִירָךְ כָּל זְמַן שִׁיבְרָה, וּבְתוֹךְ שְׁתֵּי שָׁנִים הַרְחָשׁוּנִים חִירוֹ יְכוּל לְגְאֻלָּה, הַנְּכַר לְכַפֵּשׁ פְּחָ שְׂחָח חֲלוּחַ, שֶׁחָס דְּעָה לְגְאֻלָּת בְּשְׁנָה רַחֲשׁוּנָה

stranger or resident alien, and offer him the help he needs so that he shall live with you.

- 36 Do not take interest,^d** that is, do not lend money on the condition that the longer the borrower delays repayment the more he is forced to pay, **or increase,** demand a fixed fee that must be paid in addition to the loan, **from him; you shall fear your God,** who prohibits these practices, despite the fact that most people consider them normal. **And your brother shall live with you.** When one offers a loan to someone who needs money, it is only natural to seek to profit from such a transaction. The Torah warns against succumbing to such temptation.

The Hebrew Slave

LEVITICUS 25:39–55

Sixth aliya **39 If your brother shall become poor with you and is sold to you** as a slave due to his financial situation, **you shall not work him as a slave** by forcing him to perform menial tasks.

Fourth aliya **40** In general, a master does not hesitate to compel his slaves to perform those denigrating tasks that he would not assign to a hired hand, who possesses enough leverage to refuse to do such work.¹⁴ Therefore, the Torah commands: **As a hired laborer, as a resident** of your area, **he, the slave, shall be with you.** Furthermore, **until the Jubilee Year he shall work with you.**

41 Then **he shall go out from you, he and his children with him.** Anyone who buys a slave also acquires his family by default, as they have no one else to support them. When the slave goes free, his family leaves with him.¹⁵ **He shall return to his family, and to the ancestral portion of his fathers he shall return.**

42 The same principle that was stated above with regard to the land, “The land shall not be sold in perpetuity, as the land is Mine” (verse 23), is applied here to the children of Israel. They too may not be sold permanently, **for they are My servants, whom I brought out of the land of Egypt.** The servants of God possess a lofty status,¹⁶ and therefore **they shall not be sold as slaves.** One may not treat them disrespectfully by putting them up for sale in a slave market.¹⁷

43 Furthermore, **you shall not oppress him with uncommonly hard labor; you shall fear your God.^d**

37 Your silver you shall not give him with interest, and with increase you shall not give him even your food. The prohibition applies to loans of all items, not only money.

38 I am the Lord your God, who brought you out of the land of Egypt to give you the land of Canaan, to be your God. This statement serves to emphasize that God is the master of the Jewish people, as He provides them with everything they have. Therefore, one may use his property only in accordance with God’s commandments.

44 But your slaves and your maidservants whom you shall have from the nations that surround you: From them, but not from your fellow Israelites, **you may buy a slave or a maidservant.** Gentile slaves, who are not your brothers and do not merit special treatment, may be purchased from the neighboring peoples.

45 Also from the children of the resident aliens who reside with you, gentiles who are resident aliens in the Land of Israel, who accept certain basic norms of the Israelites but have not become fully part of the nation, **from them you shall buy, and from their families that are with you, which they have begotten in your land; they shall be an ancestral portion for you.** These slaves may be bought, and you may use them throughout your lives.

46 Furthermore, **you shall bequeath them to your children after you, to inherit as an ancestral portion;** like all your other possessions, they are inherited by your children. **You shall enslave them forever;^d** there is no set date when you must emancipate them. Indeed, this verse indicates that it is undesirable to free them at all. **But with regard to your brethren the children of Israel, one to another, you shall not oppress him with hard labor.** You must treat them gently and with respect.

Seventh aliya **47 If a stranger who is a resident with you,** a gentile from a different nation who resides among you and who does not worship idolatry, **shall acquire means, and your brother**

DISCUSSION

25:36 | **Do not take interest:** Undoubtedly, an economic system in which interest is prohibited would be entirely different from those with which we are familiar. Much effort and creativity has been invested by rabbis in modern times to bring the *halakha* and economic reality into harmony with one another.

25:43 | **You shall fear your God:** There is a principle of the Sages that the phrase “you shall fear your God” typically appears in relation to actions whose motivations are difficult to discern to an outside observer (see *Bava Metzia* 58b). One of the definitions of hard labor is unnecessary work that is assigned merely to force the worker to toil (see Rashi; *Sifra*; Rambam, *Sefer Kinyan, Hilkhot*

Avadim 1:6). Since it is difficult to prove whether or not a given task is required by the master, the prohibition is accompanied with a specific warning that he must fear God, who knows everyone’s true intentions.

25:46 | **You shall enslave them forever:** The Sages interpret this as a prohibition against releasing Canaanite slaves. Nevertheless, it is

וְהַחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחַי עִמָּךְ: אֶל־תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וּירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ
וְחַי אִחֶיךָ עִמָּךְ: אֶת־כֶּסֶףְךָ לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבַמִּרְבִּית לֹא־תִתֵּן אֶכְלָךְ: אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לָכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן
לְהִיזֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים: וְכִי־יָמוּךְ אִחֶיךָ עִמָּךְ וּנְמַכְרֶלְךָ לֹא־תַעֲבֹד
בּוֹ עֲבֹדֵת עֶבֶד: כְּשֹׁכֵר כְּתוֹשֵׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד־שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: וַיֵּצֵא
מִמֶּמְךָ הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל־אֲחֵזת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: כִּי־עֲבָדֶי
הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אִתְּם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד: לֹא־תִרְדֶּה
בּוֹ בְּפָרֶךְ וּירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ: וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ־לְךָ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
סָבִיבִתְּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאִמָּה: וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ
וּמִמִּשְׁפַּחְתֶּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְאֲחֵזָה: וְהִתְנַחֵלְתֶם
אֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֵשֶׁת אֲחֵזָה לְעַלְמֵם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ וּבְאֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אִישׁ בְּאֲחֵיו לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ: וְכִי תִשָּׂא יַד גֵּר וְתוֹשֵׁב עִמָּךְ וּמָךְ

לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז

ששי
/רביעי/

שביעי

רשי

במה אשתמש? פעבדי חיני מושל, פאמות חיני נוחל, שהדי הזהקתי: "לח תחיה כל נשמה" (דברים כ, טו), חלף מי נשמשני? מאת הגוים. הם יהיו לך לעבדים: אשר סביבותיכם. ולא שבתוך גבול חרנכם, שהדי בהם חמקתי: "לח תחיה כל נשמה".

מהו וגם מבני התושבים. שפחו מסביבותיכם לשא נשים פחרכם וילדו להם, הפו הוכר חחר החב וחינו פכלל "לח תחיה", חלף חתה מתר לקנותו פעבד: מהם תקנו. חותם תקנו:

מון והתנחלתם אתם לבניכם. החזיקו בהם לנחלה לעד לבניכם חחרכם. ולא יתכן לפגש הנחילום לבניכם, שאם פן יהיה לו לכתב והנחלתם חותם לבניכם: והתנחלתם. פמו "והתחזקתם" (במדב י, כ): איש באחיו. להביא נשיא פעמינו ומלך פמשרתנו שלח לרדות פפךך:

מון יד גר ותושב. גר והוא תושב, פתקגמונו: "ערל ותובג", וסופו מוכיח: "ונמכר לגר תושב". וכי תשיג יד גר ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר? דפוקו עמך. ומך אחיך עמו. מי גרם לו שימוך? דפוקו עמו. על ידי שלמד ממעשיו: משפחת גר. זה הגוי. כשהוא חומר לעקר,

לטו עבדת עבד. עבודה של גחוי שיהא נכר פה פעבד, שלח יולך פליו חכרוי לבית המרחץ, ולא יעל לו מנעליו:

מון כשכיר כתושב. עבודת קרקע ומלחכת חמנות, פשחר שכירים התנה. פו: עד שנת היבל. חס פגע פו יוכל לפני שש שנים. היבל מוטיחו:

מאן הוא ובניו עמו. חמר רפי שמעון: חס הוא נמכה פניו מי מוכרן? חלף מפחו שרפו חרב פמוזנות פניו: ואל אחזת אבותיו. חל פבוד חבותיו, וחו ללולו פכך: אחזת. חוקת:

מבן פי עבדי הם. שטרי קודם: לא ימכרו ממכרת עבד. פהכקוה: פחן יש עבד למכר, ולא יעמיטנו על חבן הקלח:

מגן לא תרדה בו בפךך. מלחכה שלח לעד פדי לענותו, חל תחמר לו: יהיה לי חת הכוס הזה, והוא חיני ערין, ערל תחת הגפן עד שחבוה. שפח תחמר: חין מכיר פכך חס לעד חס לחו, וחומר חני לו שהוא לעדך - הדי הקדך תזה מסוד ללב. לכך נחמר "והחית": מרן ועבדך ואמתך אשר יהיו לך. חס תחמר, חס פן

להו והחזקת בו. חל תנחלו שירד ויפל ויהיה קשה להקינו, חלף חזקה משעת מוטת הדי. למה זה דומה? למשאו על החמור - עודה על החמור, חחד תופס פו ומעמידו; נפל לחך, חמשה חין מעמידו חותו: גר ותושב. חף חס הוא גר חו תושב. וחיזה תושב? פל שקבל עליו שלח לעבד עבודה זרה וחובל נבלות:

לון נשך ותרבית. חד שניחו רפנו, ולעבד עליו פפני לחיון: ויראת מאלהיך. לפי שדעתו של חדס נמשכת חחר הרבית וקשה לפלש הימנו, ומורה לעננו חחר פשיל מעותנו שהיו פטלות חללו, העדך לומר "והחית מלחתי". חו התולה מעותנו פגוי פדי להלותם לשלחל ברבית. הדי זה קדך המסור ללבו של חדס ומחשבתו, לכך העדך לומר "והחית מלחתי".

להו אשר הוצאתי וגו'. והכחתי פין פכור לשחינו פכור, חף חני יודע ונקדע מן המלוה מעות לשלחל ברבית וחומר של גוי הם. קדך חחר: "חחר הוצאתי חתכם מחרן מצרים", על מנת שתקבלו עליכם מעותי וחפלו הן פבדות עליכם. לתת לכם את ארץ כנען. פשכר שתקבלו מעותי: להיות לכם לאלהים. שפל הדר פחין ושלחל חני לו לחלחם, וכל הוציא ממנה פעובד עבודה זרה:

- becomes poor with, in comparison to, **him and he is sold to that wealthy stranger who is a resident with you, or to an offshoot^D of a stranger's family** who does worship other gods,
- 48 in both such cases, the sale is valid. However, **after he**, the Israelite, **is sold** as a slave, **he shall have redemption; one of his brothers shall redeem him**. One of the slave's relatives is obligated to do his utmost to buy his freedom.¹⁸
- 49 **Or his uncle or his cousin shall redeem him, or another relative from his close kin from his family shall redeem him; or if he himself acquires the means, he shall be redeemed** with his own money.
- 50 **He shall calculate with his buyer from the year of his sale to him until the Jubilee Year, and his sale price shall be according to the number of years**. All Hebrew slaves go free at the advent of the Jubilee Year, even those owned by gentiles. Therefore, the price of the slave is calculated as a lease until the Jubilee: **As the time of a hired laborer, he, the slave, shall be with him**.
- 51 **If there are still many years for the slave to work until the Jubilee, in accordance with them he shall repay the cost of his redemption from the silver of his purchase**.
- 52 **If a few remain of the years until the Jubilee Year, he shall calculate for him; in accordance with his years he shall**

repay the cost of his redemption. This slave was initially bought at a certain price for a certain number of years' labor. When he or another comes to redeem him before the Jubilee, he must buy back the years of labor that are left, as dictated by the original price.

- 53 **As a yearly hired laborer he shall be with him**. Even gentiles residing in the Land of Israel are obligated to treat Israelite slaves with the respect accorded to hired workers. **He, the gentile master, shall not oppress him with hard labor before your eyes**. Since the master is not an Israelite, he might not observe the requirements of the Torah if he is not watched carefully.
- 54 **If he shall not be redeemed by one of these relatives, his uncle, cousin, or any other relative, and he does not acquire the means to redeem himself, nevertheless he shall go out in the Jubilee Year; he, and his children with him**.
- 55 The chapter summarizes the guiding principle of these *halakhot*: **For to Me the children of Israel are slaves; they are My slaves whom I took out of the land of Egypt. I am the Lord your God**. Since God is the Master of Israel, and the people are His exclusive property, they cannot be treated as chattel, and their servitude is regulated by the terms outlined here.

The Affirmation of the Covenant of Sinai

LEVITICUS 26:1–26

God and disobedience of His commandments will lead to severe consequences. Another connection between these last subjects within Leviticus is the relationship between Israel and its land: If the people fail to observe the prohibitions of the land and do not allow it to rest of their own free will, the land will find its rest in their absence from it.

As stated earlier, in addition to its extensive focus on offerings, Leviticus deals with various *halakhot* pertaining to divine authority and God's rule over His people. These *halakhot* came to a conclusion with the commandments of the Sabbatical Year and the Jubilee Year, which appeared in the previous section. Toward the end of the book, the Torah reemphasizes the eternal nature of this covenant. The commitment of the people to God and the covenant between them cannot be broken. Therefore, any rebellion against

- 26 1 **You shall not make for you false gods, and you shall not establish for you an idol or a pillar**, whether in the likeness of other gods or in service of God. **And an ornamented^D stone you shall not place in your land, to prostrate yourself upon it,^D** as idol worshippers would often bow on a mosaic floor as an act of worship.¹⁹ **For I am the Lord your God**.

- 2 This section concludes with a mention of principles that are relevant to most of the issues discussed in the book of Leviticus: **You shall observe My Sabbaths**, the Sabbath and the festivals, **and you shall revere My Sanctuary**. The obligation to revere the Temple includes the scrupulous observance of the sacrificial rituals and the preservation of the Temple's ritual purity (see 16:16, 19:30). **I am the Lord**.

DISCUSSION

permitted to free gentile slaves in order to fulfill a commandment or for ethical reasons (see *Gittin* 38b; Rabbi Samson Raphael Hirsch).

25:47 | **Offshoot [eker]**: The commentaries propose various interpretations of this unique

word. Their suggestions include an uprooted and isolated person; one who remains established; a descendant; or even that it is a term for idolatry. All of these suggestions are related to meanings of similar roots in Hebrew.

26:1 | **Ornamented [maskit]**: The translation here follows the opinion that the root of this word is *sin-kaf-heh*, which denotes looking. An ornamented stone invites viewers to look at its decoration (see Rashbam; Ezekiel 8:12).

אַחֲיֶיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַר לְגֵר תּוֹשֵׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֶקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: אַחֲרֵי נִמְכַר גְּאֻלָּה
 תִּהְיֶה-לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאָלֵנוּ: אוֹ-דָדוֹ אוֹ בֶן-דָּדוֹ יִגְאָלֵנוּ אוֹ-מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ
 מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֵנוּ אוֹ-הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל: וְחָשַׁב עִם-קִנְיָהּ מִשְׁנַת הַמְכָרוֹ לוֹ
 עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כֶּסֶף מִמְכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שָׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ: אִם-
 עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לִפְיֵהוּ יֵשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ: וְאִם-מְעַט נִשְׂאָר בַּשָּׁנִים
 עַד-שְׁנַת הַיָּבֵל וְחָשַׁב-לוֹ כִּי שָׁנָיו יֵשִׁיב אֶת-גְּאֻלָּתוֹ: כִּשְׂכִיר שָׁנָה בַּשָּׁנָה יִהְיֶה
 עִמּוֹ לֹא-יִרְדְּנוּ בְּפֶרֶךְ לְעֵינֶיךָ: וְאִם-לֹא יִגְאָל בְּאֵלָה וַיֵּצֵא בַּשְּׁנַת הַיָּבֵל הוּא
 וּבָנָיו עִמּוֹ: כִּי-לִי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא-תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִים וּפֶסֶל וּמִצֵּבָה לֹא-תִקְיִמוּ
 לָכֶם וְאֲבָן מִשְׁכִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאֶרְצְכֶם לְהַשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 אֶת-שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקִּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:

מפטיר

רש"י

שָׂכֵר חָף חָנִי כְּמוֹתוֹ, לִכְךָ נִחְמָדוּ מִקְדָּחוֹת הַלָּלוּ: וְאִךְ
 הַפְּדִיעִית הַלָּלוּ נִחְמָדוּ עַל הַסֵּדֶר: פְּתִיחַת הַזִּהוּר עַל
 הַשְּׂכִיעִית, וְחָס חֲמַד מִמּוֹן וְנִחְשָׁד עַל הַשְּׂכִיעִית סוּפוֹ
 לְמַכֵּר מִטְּלִמְלוֹ, לִכְךָ סִמָּךְ לָהּ: "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר"
 (לעיל כה, ד) לֹא חֲזַר בּוֹ, סוּף מוֹכֵר חֲחֻצְתּוֹ, לֹא חֲזַר בּוֹ,
 סוּף מוֹכֵר חֵת בֵּיתוֹ, לֹא חֲזַר בּוֹ, סוּף לוֹוֶה פְּדִיעִית, כִּל חִלּוֹ
 הַחֲחֻצוֹת קָשׁוֹת מִן הַרְאָשׁוֹנוֹת. לֹא חֲזַר בּוֹ, סוּף מוֹכֵר
 חֵת עֲגֻמוֹ, לֹא חֲזַר בּוֹ, לֹא דִי לְשִׁקְחָל חִלָּל חִפְלוֹ לָגוֹ:
 וְאֲבָן מוֹשְׁכִית, לָשׁוֹן כְּסוּי, כְּמוֹ: "וְשִׁפְתֵי כִפִּי" (שמות לג,
 כב), שְׂמֹכְשִׁין הַקְּדָקֶע בְּרַעְפֵּת חֲבָנִים: לְהַשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ.
 חִפְלוֹ לְשָׁמַיִם, לְפִי שֶׁהַשְׁתַּחֲוִיָּה בְּשִׁשּׁוֹת יָדַיִם וְדִגְלִים הֵיחַ,
 וְחִסְקָה תוֹרָה לְעֹשׂוֹת כֵּן חוּץ מִן הַמִּקְדָּשׁ:
 ב | אֲנִי ה'. נִחְמָדוּ לְשֵׁלֶם שָׂכֵר:

נא | אִם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים. עַד הַיָּבֵל: לִפְיֵהוּ וְגו'. הַכֹּל
 כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁתִי:
 ג | לֹא יִרְדְּנוּ בְּפֶרֶךְ לְעֵינֶיךָ. כְּלוּמָה, וְחָתְמָה רֹחֶה:
 ד | וְאִם לֹא יִגְאָל בְּאֵלָה. בְּחֵלָה הוּא נִגְחַל, וַיֵּצֵא נִגְחַל
 בְּשֵׁשׁ:
 ה | כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים. שְׂטָרֵי קוֹדֶם: אֲנִי ה'
 אֱלֹהֵיכֶם. כֹּל הַמִּשְׁעָבֶדֶן מִלְּמִטָּה פָּחַל מִשְׁעָבֶד
 מִלְּמַעְלָה:
 פ | פֶּרֶךְ ב'

ז | הַנִּמְכָּר לְעַבְדוּהָ זָקָה עֲנֻמָּה לְהִיּוֹת לָהּ שָׂמֵשׁ, וְלֹא
 לְחֵלְוִית חִלָּל לְחֻטֵּב עֵינַיִם וְלִשְׂחֹב מַיִם:
 ח | גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ. מִנֵּה, חֵל תִּנְחַחֵהוּ שִׁיטְמַע:
 ט | עַד שְׁנַת הַיָּבֵל. שְׁהָרִי כֵּל עֲגֻמוֹ לֹא נִחָזוּ חִלָּל לְעַבְדוֹ
 עַד הַיָּבֵל. שְׁהָרִי כִּיבֹל יֵצֵא, כְּמוֹ שֶׁנִּחְמָד לְמִטָּה: "וַיֵּצֵא
 בַּשְּׁנַת הַיָּבֵל" (להלן פסוק ד). וְגַזִּי שְׂתַחֲתִי נִדְךָ הַפְּתוּב
 מִדְּפָה, וְחָף עַל פִּי כֵּן לֹא תִבָּח עָלָיו בְּעִקְוֵיפוֹ, מִפְּנֵי חִלּוֹל
 הַשָּׁם, חִלָּל כְּשֶׁבַח לְגֻחַל, יִדְקָק בְּהַשְׁפּוֹן, לְפִי הַמַּגִּיעַ בְּכָל
 שָׁנָה וְשָׁנָה יִנְפֶה לוֹ הַגּוֹי מִן דְּמִיו - חָס הִיּוֹ עֲשָׂרִים שָׁנָה
 מִשְׁנַמְכָּר עַד הַיָּבֵל וְנִחָזוּ בְּעֵשָׂרִים מִנֵּה, נִמְצָא שְׁקִנְיָה
 הַגּוֹי עֲבוֹדַת שָׁנָה בְּמִנֵּה, וְחָס שְׁהָה זֶה חִלָּלוֹ חֲמַשׁ שָׁנִים
 וְכִּחַ לְגֻחַל יִנְפֶה לוֹ חֲמַשָּׁת מִנֵּים וַיִּתֵּן לוֹ הַקֹּדֶשׁ חֲמַשָּׁה
 עֶשְׂרֵי מִנֵּים, וְזֶה: "וְהָיָה כֶּסֶף מִמְכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים: כִּימֵי
 שָׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ. חֲשֵׁפוֹן הַמַּגִּיעַ לְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְחָשַׁב כְּחֵלּוֹ
 נִשְׂפָּר עִמּוֹ כֵּל שָׁנָה בְּמִנֵּה וַיִּנְפֶה לוֹ:

DISCUSSION

➔ **An ornamented stone you shall not place in your land, to prostrate yourself upon it:**
 The Sages explain that this prohibition includes prostration on any stone. Complete prostration, lying prone on the ground rather than simply bowing, is considered a quintessential act of

worship, which may not be performed on any stone at all outside of the Temple in Jerusalem. This is the basis for the prevalent custom of spreading carpets or other coverings over the floor of the synagogue at those points of the Yom Kippur service when the congregation

bows to the ground. In this manner they avoid bowing upon an exposed stone (see *Megilla* 22b; Rambam, *Sefer HaMadda, Hilkhoh Avoda Zara* 6:6-7; Rema, *Shulhan Arukh, Orach Hayyim* 131:8).

Parashat Behukotai

A Promise of Blessing and the Threat of Punishment

LEVITICUS 26:3–46

After the assurance of a blessing and a life of goodness if the Israelites fulfill the word of God, the Torah details the heavy punishments for the abandonment of the Torah and its commandments. Tragically, all of the retributions listed here have befallen the Jewish people over the course of its long history, in its far-flung communities.

- 26** **3** God promises: **If you follow My statutes** that I have made known to you, **and observe My commandments**, which further establish what paths one may not follow,¹ **and perform them**,
- 4** **I will provide your rains in their season.** For workers of the land, not only is the overall yearly amount of rainfall important, but their precise distribution during the agricultural year is of no less significance. **And** when rain falls at the desired times, then **the land shall yield its produce, and the tree of the field shall yield its fruit.** If rain does not come at the right time, the fertility of the land is reduced, and even if the plants and trees grow, the course of their development will be adversely affected.
- 5** When the harvest is successful, **your threshing**,^B which starts at the beginning of the summer months, when the barley ripens, followed by the wheat harvest, **shall reach until grape harvest.** The grapes start to ripen during the months of Tammuz to Av, July to August. In a year of blessing, each one of these stages shall lengthen, so that they follow in an uninterrupted

Threshing

sequence. **And** therefore the **grape harvest shall reach until sowing**, the season for sowing the fields at the beginning of the next agricultural year, after the summer. The unbroken succession of these agricultural seasons is indicative of the earth's fertility. **You shall eat your food to repletion, and** although a rich, productive land generally tempts enemies to come and seek to conquer it, **you shall live in your land in security.**

- 6** In addition to the granting of rain and the resultant blessing of fertility, **I shall grant peace in the land, and you shall lie without threat** of an enemy attack; **and I will banish wild beasts from the land.** When the land is tilled and the villages are inhabited, wild animals keep away from the settled areas. Furthermore, not only will you be spared a direct attack, but **a sword shall not pass in your land.**^D Foreign forces will not dare even to pass through your territory.²
- 7** Not only shall armies not pass through your land, but **you shall pursue your enemies, and they shall fall before you by the sword.**
- 8** Furthermore, **five of you shall pursue one hundred, and one hundred of you shall pursue ten thousand;**^D **and your enemies shall fall before you by the sword.**
- 9** Not only will you not encounter difficulties, but **I will turn to you** with a special blessing **and make you fruitful, and multiply you; and I will fulfill My covenant with you**, with all the promises the covenant includes.
- 10** **You shall eat old produce.** This is a double blessing: First, there will be a surplus of food beyond present consumption which will be placed in storage; and second, the produce will improve with age.³ **And** as the land will continue to be fertile, **you shall remove the old from before the new.** You will have to take out the excess old produce in order to make room for the new.
- 11** On a broader scale, **I will place My dwelling in your midst, and My self shall not reject you;** I shall willingly rest My presence among you.

DISCUSSION

26:6 | **A sword shall not pass in your land:** From ancient times, Israel served as a corridor between other lands. Various conquerors were

tempted to wage war over it, as they moved through the land on their way to more distant destinations, and as a result it was often

captured by great kingdoms from the south or north.

בחקתי

כו אַסְבְּחֶקְתִּי תִלְכוּ וְאֶת־מִצּוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֵשִׂיתֶם אֹתָם: וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם כִּב
 ה וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו: וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת־בָּצִיר וּבָצִיר
 ו יִשִּׁיג אֶת־זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֶכֶם לְשִׁבְעַ וְיִשְׁבַּתֶם לְבִטַח בְּאֶרְצְכֶם: וְנָתַתִּי שָׁלוֹם שְׁנֵי
 ז בְּאָרֶץ וּשְׂכַבְתֶּם וְאִין מַחְרִיד וְהַשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן־הָאָרֶץ וְחָרַב לֹא־תֵעָבֵר
 ח בְּאֶרְצְכֶם: וּרְדַפְתֶּם אֶת־אֵיבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לַחֲרָב: וּרְדַפּוּ מִכֶּם חַמְשָׁה מֵאָה
 ט וּמֵאָה מִכֶּם רַבְבָּה יִרְדַּפּוּ וְנָפְלוּ אֵיבֵיכֶם לִפְנֵיכֶם לַחֲרָב: וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהַפְרִיתִי
 י אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּימֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם: וְאֶכְלֶתֶם יֵשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֵשֶׁן
 יא מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאוּ: וְנָתַתִּי מִשְׁפְּנֵי בַתּוֹכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשֵׁי אֶתְכֶם: וְהִתְהַלַּכְתִּי

שלישי
/חמישי/

רשי

הרדובים הללו שעשו עמני מלאכה ממועטת ואני נותן להם שכר מועט, חבל את – חשבונו רב אני עתיד לחשב עמך. כדליתא בתורת פהננס (תרג פרח ב, ה) והפירתי אתכם. כדפירתי ודכיה: והדביתי אתכם. בקומה זקופה: והקימתי את בריתי אתכם. בקרית חדשה, לא כפריית הדאשונה שהפרכתם אותה חלף בקרית חדשה שלא תופר, שנחמר: וקברתי את ביתי ישרלח ואת ביתי יהודה בקרית חדשה... לא ככרית' וגו' (ורמיה לא, ל-לא).

י וְאֶכְלֶתֶם יֵשֶׁן נוֹשֵׁן. הפירות יהיו משתמרים וטובים להתישן. סיהא ישן הנושן של שלש שנים יפה לאכל משל חשתקד: וישן מפני חדש תוציאו. סיהיו הגרנות מלאות חדש והאוגרות מלאות ישן, וגריבים אתם לפנות האוגרות למקום אחר לתת החדש לתוכן.

יא וְנָתַתִּי מִשְׁפְּנֵי. זה בית המקדש: ולא תגעל נפשי. חין דיחי קנה פכם. פל אעיליה: לשון פליטת דבר הקלוע בקרב, קמו: כי שם נגעל מגן גבורים" (סמואל ב' ח, כא).

וכן הוא חומר: "עושה שלום ובורח את הכל" (על פי ישעיה מ"ה, ז): וחרב לא תעבר בארצכם. חין צריך לומר שלא יבואו למלחמה, חלף חסלו לעבר דרך חרובכם ממדינה למדינה.

ז וְלִפְנֵיכֶם לַחֲרָב. חיס פחך רעהו:

ח וּרְדַפּוּ מִכֶּם. מן החלשים שכם ולא מן הגבורים שכם: חמשה מאה ומאה מכם רבבה. וכי כך הוא החשבון? והלא לא היה צריך לומר חלף ימחה מכם שני חלפים ירדפו! חלף חינו דומה מועטין העושים את התורה למרפין העושים את התורה: ונפלו איביכם וגו'.

ט וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם. חפנה מכל עסקי לשלם שברכם משל למה הדבר דומה? למלך ששבר פועלים וכי [הרבה, והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים הרבה. וכנסו הפועלים לטובל שכרם וכנסו אותן הפועל עמהם. אמר לו המלך לאותן הפועל: בני, חפנה לך,

ג אס בחקתי תלכו. יכול זה קיום המצוות? פשהו חומר: "ואת מצוותי תשמרו" הרי קיום המצוות חומר קח מה חני מקיים: "אם בחקתי תלכו"? פשהו עמלים בתורה: ואת מצוותי תשמרו. הו עמלים בתורה על מנת לשמר ולקיים, קמו שחמר: "ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם" (דברים ה, ח).

ד בַּעֲתֶם. פשהו חלף דרך בני חס לצאת, כגון פלי שפלות: ועץ השדה. הו חילגי סקת, ועתידו לעשות פרות:

ה וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת־בָּצִיר. סיהא הדיש מרבה וחתם עסוקים בו עד הגירה, וכבציר תעסקו עד שעת הזרע: וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֶכֶם לְשִׁבְעַ. חוכל קמעא והוא מתבצר במעיו:

ו וְנָתַתִּי שָׁלוֹם. שמה חומר: הרי מחלל והרי משתה, חס חין שלום חין פלום! תלמוד לומר אחר פל זאת: "ונתתי שלום בחרון, מפחו שהשלוס שקול פנגד הכל,

BACKGROUND

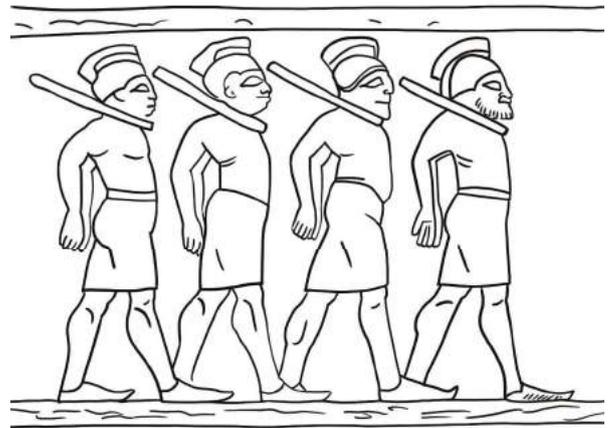
26:5 | **Threshing:** This is a reference to the separation of the grain from the chaff, performed at the conclusion of the harvest, toward the end of the month of Iyar. In order to ready the produce for threshing, it would be spread over a rocky surface or across the granary. Pressure would then be applied to the produce: Either it was trampled under the feet of animals, or a special threshing implement in the form of a wooden board was dragged over it.

DISCUSSION

26:8 | **Five of you shall pursue one hundred, and one hundred of you shall pursue ten thousand:** Such a situation, in which five warriors give chase to one hundred enemy fighters, and similar ratios, are familiar both from Jewish and general history. An

army renowned for its strength can deter an enemy even when its forces are few in number. If a fighting unit believes all is lost, superiority in numbers will not help, and its soldiers might even flee the battlefield and scatter.

- 12 I shall walk in your midst**, openly and with satisfaction.⁴ **I shall be your God, and you shall be My people.** The mutual relationship between the nation and its God will be apparent. You will feel that you are My people,⁵ not only when you submit to My will, but also when you take shelter in My shade.
- 13 I am the Lord your God, who took you out of the land of Egypt, from being slaves to them; I broke the beams of your yoke,^b and caused you to walk upright.** By breaking the beams of the yoke, which force the wearer's head downward, I enabled you to lift up your heads and walk erect.⁶
- 14** Here the chapter starts the list of curses: **And if you do not heed Me, and do not perform all these commandments,**
- 15 but if you also despise My statutes, and if your soul rejects My ordinances,^d failing to perform all My commandments, in your violating My covenant,**
- 16** so too will I act like you, as I will do this to you: **I will appoint over you panic**, existential anxiety that is not caused by any particular event. I will also bring upon you diseases: **consumption^b and fever, causing the eyes to seek and the soul to despair** with continuous suffering. There are sicknesses that are far more severe than the ones listed here, but those for the most part are circumscribed in that they start and end at defined points. Consumption and malaria, which is a classic example of the fever mentioned here, generally cause chronic pain for an extended period of time. **And** in a different realm of activity, **you shall sow your seed in vain, and your enemies shall eat it.^d**
- 17 I shall direct My attention against you**, in contrast to the blessing of verse 9: "I will turn to you."⁷ In the Bible, the act of turning toward is invariably a positive move, a sign of affection, whereas the directing of attention, which is likewise a mark of providence, means that God will attend in a negative form.⁸ **And you shall be smitten in combat before your enemies; those who hate you shall subjugate you; and you shall flee with no one pursuing you.** This is the reverse of the

Captives in Assyria with a yoke around their necks. Relief from the Balawat Gates of Ashurnasirpal II, near Nineveh, ninth century BCE

description in verse 8. Panic, fear, and the loss of composure cause one to flee even when there is nobody chasing.

- 18 And if after these you do not heed Me**, in your willful refusal to interpret your troubles as a punishment for your evil deeds, if you continue to live your lives in the same manner, without rectifying your behavior, **I will amplify chastising you**, I will continue to punish you **sevenfold for your sins**. Some commentaries, both here and with regard to similar expressions below, spell out precisely seven types of punishments, to which this alludes. Generally speaking, however, seven is a symbolic number, often used in an inexact manner, to denote a substantial amount.⁹
- 19 I will break the pride of your power**, I will destroy the Temple.¹⁰ This expression can also be interpreted as referring to the shattering of Israel's sense of power and strength. Such a feeling might be due to various causes, including years of famine and hunger, as indicated by the continuation: **And I**

BACKGROUND

26:13 | **The beams of your yoke:** This expression comes from the world of animal husbandry. Such yokes were also used for slaves and captives. A yoke was typically placed on the neck of a plowing ox, and beams were attached to the yoke in order to hold the animal's head and shoulders in place. The breaking of these beams would free the animal.

26:16 | **Consumption [shaḥefet]:** In modern Hebrew, *shaḥefet* refers to tuberculosis, an infectious disease which

affects mainly the lungs. However, this is not necessarily the sickness referred to here. According to the Sages, *shaḥefet* is a gauntness accompanied by fever and depression (*Sifra, Behukotai* 2:2). Some commentaries maintain that this illness causes the skin to dry up and change in form (Rashi; Rambam). Others associate its root, *shin-ḥet-peh*, with the roots *samekh-ḥet-bet* and *samekh-ḥet-peh*, alluding to weakness and exhaustion. If so, it is similar to the ancient Arabic *da'ifa*.

DISCUSSION

26:15 | **But if you despise My statutes, and if your soul rejects My ordinances:** These expressions go beyond disobedience. They attest to an obtuseness of the soul, a lack of sensitivity toward Torah and commandments, and even a somewhat willful abandonment of the way of life expected from the people of Israel. A failure to fulfill the commandments out of contempt is a familiar phenomenon in the past and even the present.

26:16 | **You shall sow your seed in vain, and your enemies shall eat it:** The book of Judges describes the realization of this curse. The Israelites sowed their fields and began to harvest its produce, but the enemy came and took it for themselves (see Judges 6:3–4; see also commentary on Isaiah 62:8).

בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעַם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵהֵיטֵב לָהֶם עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר מַטְּת עֲלֵיכֶם וְאוֹלַךְ
אֶתְכֶם קוֹמֵמִיּוֹת:

וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: וְאִם-בַּחֲקוֹתַי תִּמְאָסוּ וְאִם
אֶת-מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם אֶת-בְּרִיתִי:
אֲרֹא-אֲנִי אֶעֱשֶׂה-זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת-הַשַּׁחֲפֹת וְאֶת-הַקְּדוֹחַת
מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נֶפֶשׁ וְזָרְעֹתֶם לְרִיק וְזָרְעֶכֶם וְאֶכְלָהוּ אִיבֵיכֶם: וְנָתַתִּי פָנַי
בָּכֶם וְנִגְפַתֶּם לִפְנֵי אִיבֵיכֶם וְרָדוּ בְכֶם שְׂנְאֵיכֶם וְנִסְתָּם וְאִין-דָּדְךָ אֶתְכֶם: וְאִם-
עַד-אֵלֶּה לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְיִסְפַּתִּי לְיִסְרָה אֶתְכֶם שִׁבְעַ עַל-חַטָּאתֵיכֶם: וְשַׁבְרֹתַי

רשי

הפיתוי מדבר, שחתה עמל בהם ומגדלן והחטא פח ומכלה אותם, שנחמר: "אשר טפחתי ודפיתי חזכי כלם" (חייכה ב, כג). ונתתי פני בכם. כמו שנחמר בפסוק: "ויפיתו חליכם", כך נחמר בלעז: "ונתתי פני" משלו משל, למלך שאמר לעבדיו: פונה חני מכל עסקי ועוסק חני עמכם לרעה; ונגפתם לפני איביכם. שהיא המות הזרז אתכם מנפנטם ובעלי דביוכו מן חטאתי אתכם מפחזן: ורדו בכם שנאיכם. שאינו מעמיד שונאים חלף מכם ויבכם, שגשעה שאמות העולם עומדים על ישרה חני מן מן פשעים חלף מנה שבגלו, שנחמר: "והיה חס זרע ישרה ועלה מן ועמלך ויגו קדם וגו' ויחני עליהם וישחיתו חת ויבול הארץ" (שופטים א, 7-3) חבל גשעה שאעמיד עליכם מכם ויבכם, הם מחפשים חת המטמוניות שלכם, וכן הוא חומר: "ואשר חבלו שרד עמי ועורם מעליהם הפשיטו" וגו' (מכה א, 1) ונסתם. משני חומה: ואין דרך אתכם. מבלי פח:

יח | ואם עד אלה. ואם בעוד חלה לא תשמעו: ונספתי עוד ויסורין חחרים: שבע על חטאתיכם. שבע פרענות על שבע עבדות האומות למעלה:

יט | ושבחתי את גאון עיניכם. זה בית המקדש, וכן הוא חומר: "הני מחלף חת מקדשי גאון עיניכם" (יוחאל כה, כא): ונתתי את שביכם בברזל ואת ארצכם בנחש. זו קשה משל משה, ששם הוא חומר: "והיו שמיך אשר על ראשך נחשת" וגו' (דברים כה, 17) שהיו השמים מיעין כדרך שהנחשת מיעיה והארץ חיה מיעיה כדרך שאין הברזל מיעה והיא משמרת פרותיה; חבל פחן השמים לא יהיו מיעין כדרך שאין הברזל מיעה והיא חרב געולם, והארץ תהא מיעיה כדרך שהנחשת מיעיה והיא מחברת פרותיה:

טו | והפקדתי עליכם. וניתי עליכם: שחפת. חלי שמסך חת הבה, חנפול"ש בלעז, דומה לנפוח שהוקלה נפיתו, ומרחית פניו ועופה: קדחת. חלי שמקדח חת הגוף ומחממו ומבעירו. כמו: "כי חס קדחה בחפי" (דברים לב, כג). מכלות עינים ומדיבת נפש. העינים נופות וכלות לראות שחל וירפח, וסוף שלח ירפח וידחו הנפשות של משפחתו במוות. כל תחנה שאינה פחה ותחלת ממשכה קרויה פליון עינים: וזרעתם לריק. תורעו ולא תנחם, ואם תנחם ויחלהו חזיכם: יו | ונתתי פני. פניו שלי, פונה חני מכל עסקי להרע לכם: ורדו בכם שנאיכם. כמשמעו, יסלטו נכס:

הזאת תורת פהעם מפקדה זו: אף אני אעשה זאת. חני מדבר חלף בחף, וכן: "והלכתי חף חני עמכם בקרי" (להלן פסוק כד): והפקדתי עליכם. שהיו הפכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה פוקדה חללכם חביח חקרת וחסמכנה לה: בהלה. מפה המנהלת חת הבריות, וחי זז זז מפת מותן: את השחפת. יש לך חסם שהיא חולה ומטל בטה חבל פשרו שמור עליו, תלמוד לומר: "שחפת" שהיא נשחף. או עתים שהיא נשחף חבל עח וחינו מקדחת, תלמוד לומר: "ואת הקדחת, מלמד שהיא מקדחת. או עתים שהיא מקדחת וסבור הוא פנעמו שחיה, תלמוד לומר: "מכלות עינים". או הוא חינו סבור פנעמו שחיה חבל חחרים סבורים שחיה, תלמוד לומר: "ומדיבת נפש" (לעיל פסוק טז): וזרעתם לריק וזרעכם. זרעה וחינה מנחמת, ומעתה מה חזיביכם פחים וחולכים, ומה תלמוד לומר "וחלהו חזיביכם"? הא פנע? זרעה שנה לראשונה וחינה מנחמת, שנה שנה מנחמת, וחזיביכם פחים ומנחמים תנחם למי המנחם, וספנטם מתים פנעם שלח לקטו תנחם חשמתך. דבר חחר: "וזרעתם לריק וזרעכם", פנעם הפנים והבנות

לא קבל המשיחה, שמוסחיו מגן של עור פחלב מבשל כדי להחליק מעליו מפת חן או חנית, שלח יקב העור: יב | והתהלכתי בתוכם. חטיל עמכם פגן עין פחד מכם ולא תהיו מודענים ממני. יכול לא תרחו ממני? תלמוד לומר: "והייתו לכם לחללים":

יג | אני ה' אלהיכם. קדחי חני שחמיונו פי שאני יכול לעשות כל חלה, שהרי "הוצאתי אתכם מארץ מצרים" ועשיתי לכם נסים גדולים: מנחם. כמיו ית פשע ראשי העל המעבדים המוסקה שלח תנח מלראש השור ויתר הקשה, כמו: "עשה לך מוסדות ומטות" (דמיה טו, ב) קבלי"ח בלעז: קוממיות. פקמה וקופה:

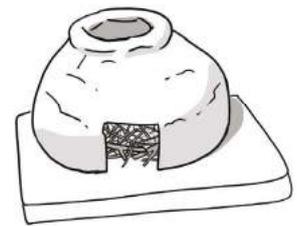
יד | ואם לא תשמעו לי. להיות עמלים פתורה ולדעת מדלש חכמים. יכול להיות המנות? פשהו חומר: "ולא תעשו" וגו' הרי חיים מנות חומר, הא מה חני מקום: "ואם לא תשמעו לי"? להיות עמלים פתורה ומה תלמוד לומר: "למי חין ולי חלה זה המפיד חת רבונן ומתבון למרד בו, וכן פנמרו: "גדר צד לפני ה" (בראשית י ט) שפכרו ומתבון למרד בו, וכן פנשע קדום: "דעים וחסחים לה" מלד" (שם י, 17) מפידים חת רבונן ומתבונן למרד בו: ולא תעשו. משלח תלמוד לא תעשו, הרי שתי עבדות:

טו | ואם בחקתי תמאסו. מואס בחחרים העושים: משפט תגעל נפשכם. אנו החכמים: לבלתי עשות. מונע חת חחרים מעשות. את כל מצותי. כופר שלח עינים, לכן נחמר: "חתי כל מצותי" ולא נחמר חתי כל המצות: להפרכם את בריתי. כופר בעקר. הרי שבע עבדות, הראשונה גוקרת השנה וכן עד השביעית, וחלו הן: לא למד, ולא עשה, מואס בחחרים העושים, אנו חת החכמים מונע חת החחרים מעשות, כופר במונות, כופר בעקר:

will render your sky like iron, which does not drip, **and your earth like bronze**, from which nothing grows.

- 20 Your strength shall be entirely expended in vain.** During a drought, much time and effort is invested to work the land and draw water in various ways for irrigation, but all this shall be for naught: **And your land shall not yield its produce and the tree of the land shall not yield its fruit.**
- 21 And if you walk recalcitrantly with Me,**^d in rebellion, **and you do not wish to heed Me**, as you learn nothing from the punishments, then **I will amplify My blow upon you sevenfold in accordance with your sins.**
- 22 I will send the beast of the field against you.**^d In sharp contrast to the blessing: “I will banish wild beasts from the land” (verse 6), here wild beasts invade settled areas. **It will bereave you of your children**, the easiest prey, **and destroy your cattle, and diminish you; and your roads shall become desolate.** Due to their reduced number and out of fear, people will shut themselves up in their communities, and the roads will be deserted and laid waste.
- 23 And if with these too you are not chastised to Me**, by accepting My reproof, **and you walk recalcitrantly with Me;**
- 24 so I also will walk with you recalcitrantly**, in the same harsh and forceful manner, **and I too will smite you sevenfold for your sins.**
- 25 I will bring upon you a sword** of war, **avenging the vengeance of the broken covenant; you shall be gathered into your cities**, to hide from the enemy. Also, **I will send forth pestilence among you.** When you are crowded within your cities, a plague will be all the more deadly. **And eventually you shall be delivered into the hand of an enemy**, as your cities will be unprotected.
- 26 When I break for you the staff**, your support of bread, **ten women shall bake your bread in one oven.** This is an

exaggerated depiction of a lack of bread. Home ovens were like relatively small jugs, designed for baking the bread required by a single family. **And they shall return your bread by weight.** Since food will be so sparse, people will be unable to act in a broad-minded, generous manner, and swap portions freely; rather, they will weigh how much they put into the oven and how much they took out, to determine exactly what belongs to them and what belongs to their neighbor. **And then you shall eat, but you shall not be satisfied**, both due to the fact that there is not enough food and also because the feeling of scarcity itself will cause the meal to be unsatisfying.

Drawing of an oven from the Iron Age, Tel Qasile

- 27 And if with even this**, actual hunger, when the hardships and disasters increase, **you do not heed Me, and you walk recalcitrantly with Me;**
- 28 I will walk with you in recalcitrant fury.** After causing a food shortage and harming your welfare, I will bring further horrors upon you: **I, too, will chastise you sevenfold for your sins.**
- 29 You shall eat the flesh of your sons,**^d **and the flesh of your daughters you shall eat.** Due to the increasing hunger, you will eat the flesh of man, and not just any person; rather, you will cannibalize your very own children.
- 30 I will destroy your high places**, the tall structures on which altars are built, **and destroy your sun idols**, images and monuments for the worship of the sun, **and I shall cast your carcasses on the carcasses of your idols.**^d You will die, and your

DISCUSSION

26:21 | **And if you walk recalcitrantly [keri] with Me:** The word *keri* is from the root *kuf-reish-heh*, like *mikreh*, happenstance. Walking *keri* denotes a basic lack of reaction: An incident occurred but one thinks little about it. The diseases, famines, and wars described here are tragedies that bring about great suffering, and yet some continue to view them as coincidental and do not examine their moral states (see Rambam, *Sefer Zemanim*, *Hilkhot Ta'anit* 1:3; Rambam, *Guide of the Perplexed* 3:36). The troubles they encounter cause them to groan, but they carry on in the same manner regardless.

Many other commentaries interpret *keri* as hardness. According to this understanding, the verse refers to a stubborn stance in the face of retribution (see Onkelos; Rashi).

26:22 | **I will send the beast of the field against you:** In a time of famine and water shortage, it is natural for wild animals to infiltrate populated regions. Due to hunger, packs of animals overcome their fear of humans and enter villages and cities. The Sages call this phenomenon wolf attacks (*Bava Metzia* 93b).

26:29 | **You shall eat the flesh of your sons:** Terrible incidents of this type indeed occurred

among the people of Israel in times of siege and distress.

26:30 | **And I shall cast your carcasses on the carcasses of your idols [giluleikhem]:** *Gilulim* is one of several derogatory terms for idols. Presumably it is a variant form of *gelal*, animal dung (see *Sifra*, *Kedoshim*; Rashi, Deuteronomy 29:16). This extreme formulation describes the outcome of a war and conquest in which idolatrous temples are destroyed and the bodies of the pagan believers become intermingled with broken pieces of their idols. Not only in exile, but even when they were in their own land, which

כ אַתְּגִאֲזוּן עִזְכֶם וְנִתְתִי אֶת־שְׁמֵיכֶם בְּבִרְזֹל וְאֶת־אַרְצְכֶם בְּנַחֲשָׁה: וְתִם לָרִיק
 כב כַּחֲסֶם וְלֹא־תִתֶן אֶרְצְכֶם אֶת־יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתֶן פְּרִיָו: וְאִם־תִּלְכּוּ עִמִּי
 כג קָרִי וְלֹא תֵאבְדוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם מִזֶּה שִׁבְעַת בַּחֲטָאֵיכֶם: וְהִשְׁלַחְתִּי
 כד בָּכֶם אֶת־חֵית הַשָּׂדֶה וְשִׁפְלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָהּ אֶת־בְּהֵמַתְכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם
 כה וְנִשְׁמָו דְרִכֵּיכֶם: וְאִם־בְּאַלָּה לֹא תֹסְרוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי: וְהִלַּכְתִּי אֶף־אֲנִי
 כו עִמָּכֶם בְּקָרִי וְהִפִּיתִי אֶתְכֶם גַּם־אֲנִי שִׁבְעַת עַל־חֲטָאֵיכֶם: וְהִבֵּאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב
 כז נִקְמַת נֶקֶם־בְּרִית וְנִאֶסְפְּתֶם אֶל־עָרֵיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם וְנִתְתֶם בְּיַד־
 כח אוֹיֵב: בְּשִׁבְרֵי לָכֶם מִטֵּה־לָחֶם וְאָפּוּ עֶשֶׂר נְשִׁים לַחֲמֹכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהִשְׁיבוּ
 כט לַחֲמֹכֶם בַּמִּשְׁקָל וְאִכְלַתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ: וְאִם־בְּזֹאת לֹא תִשְׁמָעוּ
 לד לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי: וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בַּחֲמַת־קָרִי וְיִסְרַתִּי אֶתְכֶם אֶף־אֲנִי שִׁבְעַת
 לה עַל־חֲטָאֵיכֶם: וְאִכְלַתֶּם בִּישָׂר בְּנִיכֶם וּבִישָׂר בְּנֵיכֶם תֹּאכְלוּ: וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת־
 לו בְּמִיתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת־חַמְנֵיכֶם וְנִתְתִי אֶת־פְּגְרֵיכֶם עַל־פְּגְרֵי גְדוּלֵיכֶם וְגַעְלָה

רש"י

עליכם, לפי שאין מליעם חת המית בירושלים, וכשהם מוציאים חת המית לקברו נתנון ביד אויב:

כו | מטה לחם. לשון משען, כמו "מטה עז" (ירמיה מז, י). בשבירי לכם מטה לחם. חשפל לכם כל מסעד חכל, והם חצי רעב: ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד. מחסר ענים: והשיבו לחמכם במשקל. שתיה התבונה נקבת ועשית פת נפולה ומשתברת בתנור, והן יאכזות ויאוקלות חת השברים לחלקם פיניהם: ואכלתם ולא תשבעו. זוהי מחרה בתוך המענים בלחם. הרי שבע פקעניות: חרב, מנור, דבה שבר מטה לחם, חסר ענים, פת נפולה, מחרה בפענים. "ונתתם" חניה מן הפננו, היא החרב:

לו | במיתכם. מגדלים ובקעניות: חמניכם. מין עבודה זרה שמעמידין על הגזות, ועל סם שמעמידין בחמה קרויין 'חמנים': ונתתם את פגריכם. תפוחי רעב היו, ומוציאים ירחתם מחיקם ומנשקים אותה, וכברו נקבעת ונפיל עליה: וגעלה נפשי אתכם. זה סלוקי שכינה:

חיה משפלת שדקקה בכך, שהמה שאין דקקה בכך מננו? תלמוד לומר: "ואן פהמת חשפח בס" (דברים לב, כד), הרי שמים ומננו שיהא ממייתה פנשיכחה? תלמוד לומר: "עם חמת זחלי עפר" (סו), מה חלו (נשכין וממיתנו, חף חלו (נשכין וממיתנו, כבד היו שטס בחרון ישחאל, חמור נושך וממית, ערוד נושך וממית: ושפלה אתכם. חלו הקטנים: והכריתה את בהמתכם. מביחון: והמעטיה אתכם. מקפניס: ונשמו דרכיכם. שבילים גדולים ושבילים קטנים. הרי שבע פקעניות: אן פהמה, ואן חיה, חמת זחלי עפר, ושפלה, והכריתה, והמעטיה, ונשמו:

כג | לא תוסרו לי. לשבז חלי:

כה | נקם ברית. ויש נקם שאינו בפדית פדך שחר נקמות, וזהו סמוי עינו של גרתיהו (מלכים ב' כה ז), דבד חחר: "נקם ברית", נקמת ברית חחר עבדתם. כל הבחית חרב שפמקח היא מלחמת חילות אויבים: ונאספתם. מן החון חל תוך העדים מפני המנור: ושלחתי דבר בתוכם. ועל ידי הדבר 'ונתתם ביד' האויבים הנעים

כו | ותם לרין בזהכם. הרי חסם שלח עמל, שלח חרש, שלח זרע, שלח נפש, שלח פסח, שלח עדה ובשעת הקניר פא שדפון ומלקה חיות, חין בכך כלום. חכל חסם שעמל וחסם וזרע ונפש וכפח ועדה, וכא שדפון ומלקה חיות, הרי שני של זה קהות: ולא תתן ארצכם את יבולה. חף מה שחתה מוזיל לה בשעת הזרע: ועין הארץ. חפלו מן החון יהא לקוי, שלח יחניט פרותיו בשעת החניטה: לא יתן. משמש למעלה ולמטה, חען וחפרי: לא יתן פרוי. פשהו מפרה, משיד פרותנו - הרי שתי קלות, ויש פון שבע פקעניות:

כא | ואם תלכו עמי קרי. רבותינו חמרו: ערחי במקרה, שאינו חלח לפדקים, פן תלכו ערחי פמטות, ומניחם פרש: לשון מניעה, וכן "הקר הזך" (משלי כה, יז), וכן "יקר רוח" (משלי י, כז), וקדוב לשון זה לתרגומו של חונקלוס, לשון חשי שמקשים לכם למנע מהתקרב חלי: שבע בחטאתיכם. שבע פקעניות חחרות במקפר שבע, פחטאתיכם:

כב | והשלחתי. לשון גרוי: ושפלה אתכם. חין לי חלח

DISCUSSION

→ was subject to the influence of many foreign cultures, Jews adopted various alien religions. Nevertheless, for most of their history Jews did

not abandon their faith entirely; rather, they practiced syncretism: People worshipped the

God of Israel and practiced various forms of idolatry at the same time.

idols will likewise be smashed. **And My Soul shall reject you.** You will feel that you have no path to approach Me.¹¹

- 31 I will render your cities ruins, I will make your sanctuaries desolate, and I will not smell your pleasing aroma.** On the one hand, the idols upon which you relied shall be broken; on the other hand, I, God, will not answer you.
- 32 I will make the land desolate, and the result will be that your enemies who live in it shall be desolate upon it.**^D Even those who try to settle the land after you are gone will be unable to make it blossom.
- 33** The land will be desolate, and its settled areas, if there are any left at all, will be sparse and feeble. As for you, **I will scatter you among the nations, and I will draw [*harikoti*] the sword after you,** and it will consume you incessantly. *Harikoti* literally means, “I will empty.” This is a graphic expression of a sheath left empty due to the frequent use of its sword. **Your land shall be desolate, and your cities shall be ruins.**
- 34 Then the land shall be repaid for its sabbaths, all the days of its desolation, and you are in the land of your enemies; then the land shall rest and will repay its sabbaths.** Since you refused to observe the *halakhot* of the Sabbatical Year and let the land rest, as commanded in the previous section, the land shall find its own way to rest, when you have been exiled from it. It is as though the land itself will complete the missing years in which you did not keep the prohibitions of its rest. This is an ironic description of a measure-for-measure punishment.¹²
- 35 All the days of its desolation it, the land, shall rest** from yielding produce; **that which it did not rest during your sabbaths, when you lived upon it.** This will be a cruel rest for the land. No labor will be performed in your cities on the Sabbath, as your cities will be deserted; the land will not be worked in the seventh year, because you will no longer live there.
- 36 Of the survivors among you, I will bring cowardice,** weakness and spinelessness, **in their hearts in the lands of their enemies; the sound of a driven leaf,** or a falling or rustling leaf, **shall pursue them.** Due to their constant state of fear, as well as their sense of vulnerability and the knowledge that

they are surrounded by enemies on all sides, they will experience every slight noise as a sign that they are being chased. Consequently, **they shall flee, as one flees the sword, and they shall fall** while running **with no pursuer.** Their own panicked flight shall lead to their downfall, even though nobody is actually chasing after them.

- 37 They shall stumble over one another** during their flight, **as before a sword,** like those who flee from war and hurt each other in their rush to escape, **with no pursuer. You shall have no recourse before your enemies.** You will be unable to rise up and face enemy attackers.
- 38 Moreover, you shall perish among the nations, and the land of your enemies shall consume you.** There is no assurance that you will remain as you are, both on the personal and the national levels. The land of the gentiles shall destroy you and swallow you up. This is one of the harshest curses of all.¹³
- 39 The survivors among you** after all these retributions **shall molder in,** due to, **their iniquity, in the lands of your enemies, and also in the iniquities of their fathers, with them they shall molder.**^D
- 40** Ultimately, **they shall confess their iniquity and the iniquity of their fathers, in their trespass,** betrayal, **that they committed against Me, and also that they walked recalcitrantly with Me.** At some point they will acknowledge their betrayal and the rebellious nature of their acts. The time will come when they will recognize their impudence and their obtuse response to God’s callings. The aim of the retributions, which appeared gradually, was not merely to punish them, but also to call upon them to change their perspectives, repent, and return to God.
- 41** This verse summarizes the above stages. **I too will walk recalcitrantly with them, and I will bring them into the land of their enemies,** the punishment of exile, which breaks all the frameworks of their lives; **or perhaps then,** when they have been exiled from their land, **their sealed and dense hearts will be humbled.** As described earlier, people will take no notice of the implications of the events that have befallen them, even when each tragedy is followed by a worse event. When the seal

DISCUSSION

26:32| **Your enemies who live in it shall be desolate upon it:** These descriptions came to pass in full. At different periods the Land of Israel was desolate not only because the Israelites were exiled from it, but also because its conquerors found it uninhabitable. After the destruction of the Temple and the unremitting

ruin of the land, no nation was able to strike roots in it.

26:39| **In the iniquities of their fathers, with them they shall molder:** Some people commit transgressions not out of any particular interest, but merely because they follow in their

fathers’ footsteps. Having been born to parents who strayed from the proper path, the children continue their sins without noticing, lacking an informed will, and without having made an active decision to do evil. Nevertheless, they will be punished for these sins as well.

נַפְשֵׁי אֲתָכֶם: וְנָתַתִּי אֶת־עַרְיֹכֶם חֲרֻבָּה וְהִשְׁמוֹתִי אֶת־מְקוֹדְשֵׁיכֶם וְלֹא אֶרְיֵחַ
 בְּרִיחַ נִיחַחְכֶם: וְהִשְׁמוֹתִי אֲנִי אֶת־הָאָרֶץ וְשִׁמְמוּ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיְשָׁבִים בָּהּ:
 וְאֲתָכֶם אֲזוּרָה בַּגּוֹיִם וְהָרִיקֹתִי אַחֲרֵיכֶם חֲרֹב וְהִיתָה אֶרְצְכֶם שְׂמֵמָה וְעַרְיֹכֶם
 יִהְיוּ חֲרֻבָּה: אִזּו תִרְצֶה הָאָרֶץ אֶת־שִׁבְתֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׂמָה וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ
 אֵיבֵיכֶם אִזּו תִשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת־שִׁבְתֹתֶיהָ: כָּל־יְמֵי הַשְּׂמָה תִשְׁבַּת אֶת
 אֲשֶׁר לֹא־שִׁבְתָּה בְּשִׁבְתֵיכֶם בְּשִׁבְתֵיכֶם עָלֶיהָ: וְהַנְּשֹׂאִים בָּכֶם וְהִבְאֵתִי מִרְדֵּךְ
 בְּלַבְבְּכֶם בְּאֶרְצָת אֵיבֵיכֶם וְרַדְף אֹתְכֶם קוֹל עֲלֶיךָ נִדְרִי וְנִסּוּ מְנַסֵּת־חֲרֹב וְנַפְלוּ וְאִין
 רִדְף: וְכִשְׁלוּ אִישׁ־בְּאֶחָיו כַּמְּפַנֵּי־חֲרֹב וְרַדְף אִין וְלֹא־תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי
 אֵיבֵיכֶם: וְאַבְדֹתֶם בַּגּוֹיִם וְאָכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֵיבֵיכֶם: וְהַנְּשֹׂאִים בָּכֶם יִמְקוּ
 בַּעֲוֹנֹתֶם בְּאֶרְצָת אֵיבֵיכֶם וְאִף בַּעֲוֹנֹת אֲבֹתֶם אֲתֶם יִמְקוּ: וְהִתְוֹדוּ אֶת־עוֹנֵם וְאֶת־
 עוֹן אֲבֹתֶם בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעַלוּ־בִי וְאִף אֲשֶׁר־הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי: אִף־אֲנִי אֶלְךָ

לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא

רשי

שְׂמֹתוֹת. הָרִי שְׂבָעִים חֲסַר חֲתִית, וְעוֹד שָׁנָה יִתְּרָה שְׂבָעִים
 בְּשִׁמְשֵׁה הַמְּשַׁלֵּמֵת לְשָׂבָעִים, וְעֵלֶיהֶם נִגְזַר שְׂבָעִים שָׁנָה
 שְׂלֵמִים, וְכֵן הוּא חוֹמֵר: "עַד רִצְחָה הָחֶרֶץ חֵת שְׂבַתְתֶּנָּה...
 לְמַלְאֹת שְׂבָעִים שָׁנָה" (דברי הימים ב' לו, כא):

לו | וְהִבְאֵתִי מִרְדֵּךְ. פִּחַד וְרִדְף לִבְבֵךְ, מִיֵּם שֶׁל "מִרְדֵּךְ" יִסוּד
 נֹפֵל הוּא, כְּמוֹ מִיֵּם שֶׁל "מוֹעֵד" וְשֶׁל "מוֹקֵשׁ": וְנִסּוּ מְנַסֵּת
 חֲרֹב, פְּחָלֹ רֹדְפִים הוֹרֵעִים חוֹתֶם: עֲלֶיהָ נִדְרִי. שְׂהַרְיֹחַ
 דוֹחֵסוּ וּמִפְּהוֹ עַל עֲלֶיהָ חֲסַד וּמִקְדָּשׁ וּמוֹעִיִּחַ קוֹל, וְכֵן
 תִּקְדָּמוּ: "קָל טְרַפֵּשׁ דְּשִׁחִי", לְשׁוֹן חֲבָטָה, "שְׂדוּפֵת קָדִים"
 (פְּרָשָׁת מִז, י) 'שְׂקִיפֵן קָדִים', וְהוּא לְשׁוֹן מְשַׁקּוֹף (שְׂמֹת יב,
 כג) מִקּוֹם חֲבָטָת הַדֶּלֶת, וְכֵן תִּקְדָּמוּ שֶׁל "חֲפֹרָה" (סס
 כז, כה) "מְשַׁקּוּפִי":

לו | וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאֶחָיו. פְּשִׁירְעוּ לְנוֹס יִפְשְׁלוּ זֶה בְּזֶה, כִּי
 יִפְהֲלוּ לְרוֹן: כַּמְּפַנֵּי חֲרֹב, פְּחָלֹ פּוֹרְחִים מְלַפְעֵי הוֹרֵעִים,
 שְׂהִיחַ בְּלַבְבְּכֶם פִּחַד, וְכָל שְׂעָה כְּסוּדִים שְׂחָדִים רֹדְפִים.
 וּמְדַקְשׁוּ: "וְכִשְׁלוּ חַיִּים בְּאֶחָיו", זֶה נִכְשַׁל בַּעֲוֹנוֹ שֶׁל זֶה,
 שְׂכַל יִשְׁחָל עֲרֵבִין זֶה לָהּ:

לח | וְאַבְדֹתֶם בַּגּוֹיִם. כְּשִׁתְּהוּ פּוֹדִים תִּהְיוּ חֲבָדִים זֶה
 מִזֶּה, וְאָכְלָה אֲתָכֶם, חֲלוּ הַמֵּתִים בְּגוֹלָה:

לט | בַּעֲוֹנֹת אֲבֹתֶם אֲתֶם. כְּשִׁחְזוּרִים מַעֲשֵׂה חֲבוֹתֶיהֶם
 בְּיָדֵיהֶם יִמְקוּ, לְשׁוֹן הַמִּסָּה, כְּמוֹ "יִמְסוּ", וְכְמוֹהוּ "תִּמְקַנֶּה
 בְּחֻרְיָקוֹ" (מְכִילֵי יד, יב), "נִמְקוּ חֲפּוֹרְתֵנִי" (תְּהִלִּים לו, י):

שְׂחָדִים גּוֹלָה מִפִּיתוֹ וּמִכְרָמוֹ וּמִעִירוֹ וּסוֹפוֹ לְחֹזֶה, פְּחָלֹ חִין
 פְּרָמוֹ וְיִתִּיו חֲרָבִים. כָּךְ שְׂנִיָּה פִּתוּרֵת פְּהִינִם (פְּרָק י, ח):

לד | אִזּו תִרְצֶה. תְּפִינִם חֵת פִּעֵם הַמִּקּוֹם שְׂפָעִים עַל
 שְׂמֹתֹתֶיהָ: וְהִרְצַת, לְמַלְךְ חֵת שְׂבַתְתֶּנָּה:

לה | אֶת אֲשֶׁר לֹא שִׁבְתָּה. שְׂמָעִים שָׁנָה שֶׁל גְּלוּת בְּכָל הֵן
 הָיוּ כְּנֶגֶד שְׂבָעִים שְׁנֵת הַשְּׂמֵשָׁה וְיִוֵּבֵל שְׁהָיוּ שְׂפָעִים שְׂהַכְּעִיסוּ
 יִשְׁחָלֵל בְּחֻרְעֵם לִכְנֵי הַמִּקּוֹם, חֲרָבֵעַ מִאֲחֹת וְשִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ
 שָׁנָה, שֶׁלֹּא מִאֲחֹת וְתִשְׁעִים הָיוּ שְׂעֵ עוֹנֵם מִשְׂנַבְכְּנֵסוֹ לְחֶרֶץ עַד
 שְׂגִלֹ עֲשָׂרַת הַשְּׂבָעִים, וְכֵן יְהוּדָה הַכְּעִיסוּ לְכַסּוֹ חֲרָבֵעִים
 וְשֵׁשׁ שָׁנָה מִשְׂגִּלֹ עֲשָׂרַת הַשְּׂבָעִים עַד חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם. הוּא
 שְׂנַחְמֵר בְּיַחְזֻחָל: "וְחִתָּה שְׂכָב עַל נֶדֶךְ הַשְּׂמָחֵלִי וְגו' וְכִלִּית
 חֵת חֵלָה וְשִׁבְבַת עַל נֶדֶךְ הַיִּמְנֵי שְׁנֵית, וְנִשְׁחָת חֵת עוֹן
 פִּית יְהוּדָה חֲרָבֵעִים יוֹס" (יחזקאל ה, ז-י), וְנִבְיָאָה זֶה לְחֻמְרָה
 לִיחְזֻקָחַל בְּשָׁנָה חֲחֻמִּישִׁית לְגְלוּת הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָכִין (סס ה, ג)
 וְעוֹד עֲשׂוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים עַד גְּלוּת נְקֻדָּהּ, הָרִי חֲרָבֵעִים וְשֵׁשׁ
 וְחָס תִּחְמַר שְׁנֵית מְנַסָּה חֲמָשִׁים וְחֲמָשִׁים הָיוּ (מַלְבָּס ב' כז,
 ח) מְנַסָּה עֲשֵׂה תִשְׁוֵבָה שְׁלָשִׁים וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה, וְכָל שְׁנֵית רָשָׁעוֹ
 עֲשָׂרִים וְשָׁתִים, כְּמוֹ שְׂחֻמְרוֹ בְּחֻזְתֵּי 'חֻלְתִּי' (פְּנִיחֵרוֹן י, עִיֵּא),
 וְשֶׁל חֲמוֹן שְׁתִּים (מַלְבָּס ב' כז, יט) וְחֵת עֲשָׂרָה לִּיהוֹיָקִים
 (סס כג, לו) וְכַנְגֵּדוֹ לְעֻרְקִיהוּ (שֵׁס כה, יח). עַל וְחֵת לְחָרְבֵעַ
 מִאֲחֹת וְשִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה שְׂמִטּוֹן וְיִוֵּבֵלֵת שְׂפָעִים, וְהֵם שֵׁשׁ
 עֲשָׂרָה לְמִיָּה, חֲרָבֵעַ עֲשָׂרָה שְׂמִטּוֹן וְשֵׁסִים וְיִוֵּבֵלֵת, הָרִי
 לְחָרְבֵעַ מִאֲחֹת שָׁנָה שָׁשִׁים וְחָרְבֵעַ, לְשִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה חֲמָס

לא | וְנָתַתִּי אֶת עַרְיֹכֶם חֲרֻבָּה. יְכוֹל מִדְּקִים? כְּפִהוּ חוֹמֵר:
 "וְהִשְׁמוֹתִי חֵת חֵת הָחֶרֶץ" (לְהִלֵּן פְּסוּחַ לֵב) הָרִי חָדָם חֲמוּה,
 הָח מָה חֵת מְקִיִּם "חֲרָבָה"? מַעֲוֵבֵד וְשֵׁשׁ: וְהִשְׂמוֹתִי אֶת
 מְקוֹדְשֵׁיכֶם. יְכוֹל מִן הַקְּרָבָתִי כְּפִהוּ חוֹמֵר: "וְלֹא חֲרִיחַ"
 הָרִי קְרָבָתִי חֲמוּרִים, הָח מָה חֵת מְקִיִּם "וְהִשְׂמוֹתִי חֵת
 מְקוֹדְשֵׁיכֶם"? מִן הַגְּדוּדִיוֹת - שְׂדוּתֵי שֶׁל יִשְׁחָל שְׁהָיוּ
 מִתְּקֻשָׁתִים וְנִשְׁעוּתֵי לְבַח שֵׁס, הָרִי שְׂבָע פְּרַעְעִיּוֹת: חֲכִילֵת
 בְּשַׁר בְּעַם וְכִנּוּת וְהַשְׂמֵלֵת כְּמוֹת, הָרִי שְׂתִים, פְּרִיתֵת חֲמֻנֵם
 חִין כְּחֹן פְּרַעְעִיּוֹת, חֵלָף עַל יְדֵי הַשְּׂמֵלֵת הַבִּירְעִיּוֹת יִפְלוּ
 הַחֲמֻנֵם שְׂכֻחָשִׁי הַגְּלוּת וְיִכְרָתוּ: "וְנִתְּנִי חֵת פְּגִרְיֹכֶם" וְגו',
 הָרִי שֶׁלֹּא סְלוּחַ שְׂכִינָה, חֲרָבֵעַ חֲרָבֵעַ עֲרִים, שְׂמֻנוֹן מְקֻדֵּשׁ
 מִן הַגְּדוּדִיוֹת, "וְלֹא חֲרִיחַ" קְרָבָתִי, הָרִי שְׂבָע:

לב | וְהִשְׂמוֹתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ. זֶה מְדָה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל,
 שֶׁלֹּא יִמְצָאוּ הַחַיִּיבִים נִתֵּת רִיחַ בְּחֻרְעֵם, שְׂתִיחַ שְׂאֻמְמָה
 מִיִּשְׂרָאֵל:

לג | וְאֲתָכֶם אֲזוּרָה בַּגּוֹיִם. זֶה מְדָה קָשָׁה, שְׂבָעֵה שְׂפָנֵי
 מְדִיעָה גּוֹלָם לְמִקּוֹם חֲחֹד רוּחִים זֶה חֵת זֶה וּמִתְחַמְמִין,
 וְיִשְׁחָל טְרוֹ כְּכְמוּרָה, כְּחָדֵם הַזּוֹרָה שְׂעוּרִים כְּנִפְהָ וְחִין
 חֲחֵת מִהֵן דְּכֻקָּה פְּחֻרְתֶּנָּה: וְהִרְיָתָהּ. כְּשִׁשְׂחָלְךָ הַחֲרָב
 מִתְרִיחוֹן הַכְּנֵן, וּמְדַקְשׁוּ: חֲרָב הַשְּׂמָעֵת חֲחֻרְיֹכֶם חֵינָה
 חִוּזְתֵי מִיָּה, כְּפָחֵם שְׂמִרְיֹק חֵת הַמֵּיִם וְחִין סוֹפֵן לְחֹזֶה:
 וְהִיתָה אֶרְצְכֶם שְׂמֵמָה, שֶׁלֹּא תִמְהַדּוּ לְשׂוֹב לְתוֹכָהּ, וּמִתְנַךְ
 כָּךְ "עַרְיֹכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה" - נִגְחֹת לְכֶם חֲרָבוֹת, שְׂבָעֵה

that blocks the heart is removed, they will become more sensitive to the meaning of these occurrences. **And they will then be repaid for their iniquity.** Their sins will be atoned for in exile, not only because punishment in general serves to atone for sins, but also because the shock of exile will cause them to return to God.

- 42 I will remember My covenant** that I enacted **with Jacob, and also My covenant with Isaac, and also My covenant with Abraham I will remember;** and the land that I chose to give to you, which due to your sins became a remote, miserable province, **I will remember.**
- 43** Although I shall not forget it, **the land shall be forsaken of them, during their exile, and shall be repaid for her sabbaths** that they failed to observe, **in the fact of its desolation from them; and they shall repay their iniquity** through their punishment, as described above, **because they despised My ordinances, and their soul rejected** and abhorred **My statutes.** They did not merely neglect and abandon God's commandments, but they actively recoiled from them in revulsion and treated them with contempt.
- 44** Here comes a very important point: **Despite this,** after all the transgressions and punishments, and notwithstanding the

people's indifference to the lessons of the past, even **when they are in the land of their enemies,** poor, downtrodden, lowly in spirit, and weak in body, **I will not have despised them and will not have rejected them** in order **to destroy them** entirely, and thereby **to violate My covenant with them, as I am the Lord their God.** Even when they transgress the commandments and rebel in every possible manner, My covenant will remain in force.

- 45 I shall remember for them,** those who will live after many generations, **the covenant of their ancestors, that I took them out of the land of Egypt,**^d not in the manner of individuals taking flight, but **before the eyes of the nations,** in public display, on a grand scale, **to be their God.** In conclusion, God states: **I am the Lord,** who is responsible for all these events.
- 46** In summary, **these are the statutes and ordinances and laws which the Lord gave between Him and the children of Israel at Mount Sinai,** before their many journeys in the wilderness, **at the hand of Moses.** At Mount Sinai, Israel received numerous commandments, instructions, and *halakhot*. In a certain sense, this chapter recapitulated all the central matters given at Sinai.

Laws of Consecration

LEVITICUS 27:1–34

the state of mind of one who consecrates his property is likely to be similar to that of a person who brings an offering, the discussion of this topic is appropriate for Leviticus. Furthermore, this passage includes certain rights and duties of the priests, which is one of the main subjects discussed in Leviticus.

In the section before the last, the Torah dealt with the sale of fields and houses, and their release in the Jubilee Year. After listing the blessings and curses, which are also connected to the Sabbatical Year and the land's rest (see 26:34–35, 43), this chapter serves as an addendum of sorts to the earlier issue.

It addresses various forms of consecration, including a field or house one donates to the Sanctuary. As

27 ¹ Vows of Evaluation

Fourth
aliya
(Sixth
aliya)

LEVITICUS 27:1–8

The Lord spoke to Moses, saying:

- 2 Speak to the children of Israel, and say to them: If a man articulates a vow^d in accordance with the valuation of persons to the Lord,** when one obligates himself to give to God the value of a certain person. With regard to the term *erkekha*, "valuation," see commentary on 5:15.

- 3 The valuation shall be:^d For the male from twenty years old until sixty years old, the valuation** of such a man with regard to this form of dedication, **shall be fifty shekels of silver of the sacred shekel.**
- 4 And if it is for a female,** in the same age range of twenty years old to sixty, **the valuation shall be thirty shekels.** Someone of this age is considered to be in his or her prime.

DISCUSSION

26:45 | **I shall remember for them the covenant of their ancestors, that I took them out of the land of Egypt:** A covenant remains intact even if one of the parties fails to fulfill its obligations. Consequently, the covenant between God and the Jewish people, which the prophet describes with the famous lines: "I remember

for you the kindness of your youth, the love of your nuptials" (Jeremiah 2:2), is still valid. The people will attempt to break it, and God will punish them severely for their misdeeds, but the covenant itself, as well as the relationship and commitment first revealed at the exodus from Egypt with all its miracles and the wonder and

uniqueness of the Israelite nation: all these shall last forever.

27:2 | **Articulates [yaffli] a vow:** The word *pele* means a wonder, an event that is out of the ordinary, or an object outside the boundaries of the normal and the everyday (see Deuteronomy 30:11; Proverbs 30:18). One who articulates a vow

עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאַרְצָן אֲבִיבֵיהֶם אֹרְאִי יִכְנַע לְבָבָם הָעֶרְלֹ וְאִזֵּי יִרְצֹו
 אֶת־עֹנֹגָם: וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאִף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאִף אֶת־בְּרִיתִי
 אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר: וְהָאָרֶץ תִּעֲזֹב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת־שִׁבְתָּתֶיהָ בְּהִשְׁמָהָ
 מֵהֶם וְהִם יִרְצֹו אֶת־עֹנֹגָם יַעַן וּבִיַעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מֶאֶסוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי גָּעַלְהֶם נַפְשָׁם:
 וְאִף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאַרְצָן אֲבִיבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסֹתִים וְלֹא־גְעַלְתִּים לְכַלְתֶּם לְהַפְרֹ
 בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁימִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־
 אֹתָם מֵאַרְצָן מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹזִים לְהִיוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה: אֵלֶּה הַחֻקִּים
 וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בְּיָדוֹ וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה:
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֹא
 נַדָּר בְּעַרְבָךְ נַפְשֹׁת לַיהוָה: וְהָיָה עֲרַבְךָ הַזֶּכֶר מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַד בְּנֵי־שִׁשִּׁים
 שָׁנָה וְהָיָה עֲרַבְךָ חֲמִשִּׁים שָׁקֶל כֶּסֶף בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: וְאִם־נִקְבָּה הוּא וְהָיָה עֲרַבְךָ

מב
 מג
 מד
 מה
 מו
 מז
 מח
 מט

כג רביעי
 /ששי/

רש"י

מא | והבאתי אתם. חני בענמי חביבם, זו מדה טובה
 לְשִׁקְחָל, שֶׁלֹּא יְהִי חוֹמְרִים, הוֹחִיל וְגַלְעֵי בֵּין הַחֲמוּטוֹת
 נִגְשָׁה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, חָנֵי חִינֵי מִנְחָם, חָלָף מַעֲמִיד חָנֵי חֵת
 נְבִיאִי וּמִחֻזְקוֹן לְתַחַת כְּנָפֵי, שְׁנֵי־מֵ: "וְהַעֲלֵה עַל רוֹחֶם
 הַיּוֹ לֹא תִהְיֶה וְגו', חֵי חָנֵי וְגו' חָס לֹא בִיד חֲזָקָה" וְגו'
 (יחזקאל כ, לב-טו): אוֹ אִזֵּי יִכְנַע, כְּמוֹ "חֹז (נִדְעָה כִּי שׂוֹר
 נִצַּח הוֹחֵ" (שְׁמוֹת כח, לו), חָס חֹז וְכַנְעַן לְשׂוֹן חֲסֵד: חוֹלֵל,
 שְׁמִיחַ "חֹז יִכְנַע לְבָבָם" וְגו': וְאִזֵּי יִרְצֹו אֶת־עֹנֹגָם, יִכְפְּרוּ
 עַל עֹנֹגָם בִּישׁוּרֵיהֶם:
 מב | וזכרתי את בריתי יעקוב. כַּחֲמָשָׁה מִקוֹמוֹת נִכְבְּדָה
 מִלֵּחַ, וְחֵלְיָהּ חֲסֵד כְּחָמָשָׁה מִקוֹמוֹת - יַעֲקֹב נִטַּל חוֹת

מִשְׁמֹו שֶׁל חֵלְיָהּ עֲרֹבֹן וַיִּכְבֹּד וַיִּבְשֹׂר גְּחֵלֵת בְּנֵי: וְזָכַרְתִּי
 אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב, לָמָּה נִמְנָו חֲחֻזְקֵיתִי? כְּלוֹמֵר כְּדִי
 הוּא יַעֲקֹב הַקָּטָן לְכַךְ, וְחָס חִינֵי כְּדִי הַדִּי יִנְחָק עִנְיוֹ,
 וְחָס חִינֵי כְּדִי הַדִּי חֲזָקָה כְּדִי, וְלָמָּה לֹא נִחְמָקָה
 "זְכִירָה" בִּינְחָקָה? חָלָף חֲסֵדוֹ שֶׁל יִנְחָק נִדְחָה לְפָנָיו עֲבוֹד
 וּמִנְחָה עַל הַמְּנֻבָּח:
 מג | יַעַן וּבִיַעַן, גְּמוּלָה וּבְגִמּוּלָה חָשָׁר כְּמַשְׁפָּטֵי מִחָסוּ:
 מד | וְאִף גַּם זֹאת, וְחָף חֲסֵדוֹ חָנֵי עוֹשֶׂה עִמָּהֶם זֹאת
 הַפְּרָעָנוּת חָשָׁר חֲמֵלָתִי, בְּהִיוֹתָם בְּחָרָן חֲבִיבֵיהֶם לֹא
 חֲמָסָם לְכַלְתֶּם וְלִהְפֹּךְ בְּרִיתִי חָשָׁר חֲתָם:
 מה | בְּרִית רֵאשִׁימִים, שֶׁל שְׂבָטִים:

מא | והבאתי אתם. חני בענמי חביבם, זו מדה טובה
 לְשִׁקְחָל, שֶׁלֹּא יְהִי חוֹמְרִים, הוֹחִיל וְגַלְעֵי בֵּין הַחֲמוּטוֹת
 נִגְשָׁה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, חָנֵי חִינֵי מִנְחָם, חָלָף מַעֲמִיד חָנֵי חֵת
 נְבִיאִי וּמִחֻזְקוֹן לְתַחַת כְּנָפֵי, שְׁנֵי־מֵ: "וְהַעֲלֵה עַל רוֹחֶם
 הַיּוֹ לֹא תִהְיֶה וְגו', חֵי חָנֵי וְגו' חָס לֹא בִיד חֲזָקָה" וְגו'
 (יחזקאל כ, לב-טו): אוֹ אִזֵּי יִכְנַע, כְּמוֹ "חֹז (נִדְעָה כִּי שׂוֹר
 נִצַּח הוֹחֵ" (שְׁמוֹת כח, לו), חָס חֹז וְכַנְעַן לְשׂוֹן חֲסֵד: חוֹלֵל,
 שְׁמִיחַ "חֹז יִכְנַע לְבָבָם" וְגו': וְאִזֵּי יִרְצֹו אֶת־עֹנֹגָם, יִכְפְּרוּ
 עַל עֹנֹגָם בִּישׁוּרֵיהֶם:
 מב | וזכרתי את בריתי יעקוב. כַּחֲמָשָׁה מִקוֹמוֹת נִכְבְּדָה
 מִלֵּחַ, וְחֵלְיָהּ חֲסֵד כְּחָמָשָׁה מִקוֹמוֹת - יַעֲקֹב נִטַּל חוֹת

DISCUSSION

→ expresses a clear, explicit promise that he is separating something from his control, his use, and the usage of others. Accordingly, a vow is an explicit declaration with regard to the demarcation of certain objects.
 27:3 | **The valuation shall be:** This valuation is not the value of the individual in question. If one wishes, he can vow to give someone's value to the Sanctuary, but in such a case the amount is determined by the value of his work;

one estimates how much money the labor of that person would be worth (see *Arakhin* 13b). By contrast, the valuation discussed here is a fixed sum, determined by specific categories of sex and age alone; it has nothing whatsoever to do with the person's ability to work or function. In this regard there is no difference between the valuation of someone who is whole in body, strong, learned, and skilled in a craft, and an individual who is blemished, weak, and incapable of doing anything productive. According to

some Sages, it also does not matter whether or not the person who is the subject of the valuation is Jewish (see *Arakhin* 5b; Rambam, *Sefer Hafla'a, Hilkhoh Arakhin VaHaramim* 1:6). With that said, there is a possible link between the fixed amounts listed here and the price of slaves in a public auction, although this connection is not explicit in the Torah, which simply presents a decree that only age and sex are to be taken into account for the purpose of valuation.

- 5 **And if from five years old until twenty years old, the valuation shall be: The male twenty shekels, and for the female ten shekels.**
- 6 **And if from one month old until five years old, the valuation shall be: The male five shekels of silver, and for the female, the valuation three shekels of silver.**

Substitution

LEVITICUS 27:9–10

- 9 **And if it, the subject of one's vow, is a type of animal from which one would present an offering to the Lord, an animal fit for the altar, any that one gives of it to the Lord shall be sacred.** The sanctity of the vow applies to the body of the animal itself.
- 10 Consequently, the animal itself must be sacrificed upon the altar. **One shall not exchange it and not substitute it, replacing a good animal with a bad one, or even a bad one with a good one; if he substitutes an animal for an animal, it and its substitute shall be sacred.**^D On the other hand, if one dedicates produce or other items, he is permitted to exchange them, to give the value of the object in its stead. Such an exchange is prohibited in the case of an animal that is fit for the altar, as

Consecration of Property Unfit for Sacrifice

LEVITICUS 27:11–15

- 11 **And if a man consecrates an animal, and it is any type of non-pure animal or an animal from which one does not present an offering to the Lord for other reasons, e.g., if it is blemished,¹⁶ he shall set the animal before the priest.**
- 12 **The priest shall assess it, whether good or bad; as the priest's valuation, so shall it be.** The priest shall evaluate the worth of the animal standing before him, and his determination is final.

- 7 **And if from sixty years old and above: If a male, the valuation shall be fifteen shekels, and for the female ten shekels.**
- 8 **And if he, the one who vowed, is too poor to pay for the valuation, he shall be set before the priest, and the priest shall assess him; on the basis of what the one who vowed can afford, the priest shall assess him.**^D The priest shall grant him a deduction.

the body of the animal itself is sanctified; it is not consecrated merely for its monetary value.¹⁴ And yet **if he substitutes an animal for an animal, it and its substitute shall be sacred.**^D Although it is prohibited to say that another animal should replace a consecrated animal, this declaration is not entirely without effect. This contrasts with most other situations, as the *halakha* generally does not recognize the validity of an action which constitutes a prohibition. In the formulation of the Talmud, if there is a matter about which God said: Do not do it, and one did it, his action is ineffective.¹⁵ In this case, however, the animal which one sought to use as a substitute is indeed consecrated, although the original animal also retains its sanctity.

- 13 **And if, after the owner consecrates the non-pure animal, he redeems it, seeks to reacquire it from Sanctuary property, he shall add its one-fifth to the valuation of its worth.**
- 14 This verse presents a similar *halakha*: **And when a man consecrates his house sacred to the Lord, then the priest shall assess it, whether good or bad; as the priest assesses it, so shall it stand.**
- 15 **And if the one who consecrated it redeems his house himself, he shall add one-fifth the silver of the valuation to it, and then the house shall be his.**

DISCUSSION

27:8 | **On the basis of what the one who vowed can afford, the priest shall assess him:** In certain cases the Torah makes allowances for the indigent who are obligated to bring an offering. For example, instead of an animal offering they might bring a bird offering, and one who cannot afford even a bird offering may bring a meal offering of fine flour (see 5:6–11; 12:8;

14:21). In other instances there is no difference between rich and poor, and the obligation to bring the offering remains in force until one is able to do so. With regard to vows of valuation, the priest is authorized to determine the size of the deduction, which is not established by the Torah. The priest appraises the means of the one who vowed and decides how much he must pay.

According to this explanation of the text, the person in this verse who is set before the priest and assessed is the one who undertook the vow. Some commentaries, however, maintain that the verse refers to the subject of the valuation, that is, the priest determines the valuation of the person whose value is being pledged by the one who vowed, in accordance with the means

ה שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל: וְאִם מִבְּן־חֲמִשׁ שָׁנִים וְעַד בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה וְהָיָה עִרְכָּךְ הַזָּכֶר
 ו עֶשְׂרִים שָׁקֶלִים וְלִנְקֵבָה עֶשְׂרֵת שָׁקֶלִים: וְאִם מִבְּן־חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן־חֲמִשׁ שָׁנִים
 וְהָיָה עִרְכָּךְ הַזָּכֶר חֲמִשָּׁה שָׁקֶלִים כֶּסֶף וְלִנְקֵבָה עִרְכָּךְ שְׁלֹשֶׁת שָׁקֶלִים כֶּסֶף:
 ז וְאִם מִבְּן־שְׁשִׁים שָׁנָה וּמֵעֵלָּה אִם־זָכָר וְהָיָה עִרְכָּךְ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שָׁקֶל וְלִנְקֵבָה
 ח עֶשְׂרֵה שָׁקֶלִים: וְאִם־מֶמֶךְ הוּא מֵעִרְכָּךְ וְהֵעֵמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֵעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן
 ט עַל־פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁיַג יַד הַנָּזִיר יַעֲרִיכְנָהּ הַכֹּהֵן: וְאִם־בַּהֲמָה אֲשֶׁר
 י יִקְרִיבוּ מִמִּנְהָ קָרְבָן לַיהוָה כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה יִהְיֶה־קֹדֶשׁ: לֹא יִחְלִיפוּ
 יא וְלֹא־יִמִּיר אֹתוֹ טוֹב בָּרַע אֹדְרַע בְּטוֹב וְאִם־הִמִּיר יִמִּיר בַּהֲמָה בַּבְּהֵמָה וְהָיָה־
 יב הוּא וְתִמּוּרְתוֹ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ: וְאִם כָּל־בַּהֲמָה טִמְאָהּ אֲשֶׁר לֹא־יִקְרִיבוּ מִמִּנְהָ
 יג קָרְבָן לַיהוָה וְהֵעֵמִיד אֶת־הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן: וְהֵעֲרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב
 יד וּבֵין רָע בְּעִרְכָּךְ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה: וְאִם־גָּאֵל יִגְאָלְנָהּ וַיִּסַּף חֲמִישִׁתּוֹ עַל־עִרְכָּךְ:
 טו וְאִישׁ כִּי־יִקְדֹשׁ אֶת־בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֵעֲרִיכוּ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר
 יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יִקּוּם: וְאִם־הִמְקִדִישׁ יִגְאָל אֶת־בֵּיתוֹ וַיִּסַּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף־

רש"י

יא | וְאִם כָּל בַּהֲמָה טִמְאָהּ. בפעלת מוס הפתוב מדבר שהיא טמאה להקדשה, ולמדך הפתוב שאין קדשים תמימים יוצאין לחלוץ בפדיון, אלא חס בן הוּמנו:
 יב | בְּעִרְכָּךְ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה. לשאר כל חס הפך לקנותה מנד הקדש:
 יג | וְאִם גָּאֵל יִגְאָלְנָהּ. בפעלים החמיר הפתוב להוסיף חמס, וכן במקדש בית, וכן במקדש אית השדה, וכן בפדיון מעשר שני, הפעלים מוסיפין חמס ולא שאר כל חס:

פי אשר תשיג. לפי מה שגש לו וסדקנו, ושאיר לו קדי חיו, מטה פד וכסת וכלי חמנו, חס היה חמיר משאיר לו חמנו:
 ט | כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ. חמיר: יחלה של זו עולה, דבריו קמין, ותמכר לגדיכי עולה, ודמיה חין חון מדמי חותו החיוב:
 י | טוֹב בָּרַע. תם בפעל מוס: או רע בטוב, וכל שכן טוב בטוב ורע ברע.

ה | וְאִם מִבְּן חֲמִשׁ שָׁנִים. לא שיהא העדר קטן, שאין בדברי קטן כלום, אלא גדול שחמיר: ערך קטן זה שהיא בן חמס שנים, עלי:
 ז | וְאִם מִבְּן שְׁשִׁים שָׁנָה וּגו'. כשמצע לימי הזקנה האשה קדונה להחשב פחיש, לפיכך החיס פוחת בהזקנה יותר משלש בערכו והאשה חונה פוחתת חלף שלש בערכה, דאמרי חנשי: סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא:
 ח | וְאִם מֶמֶךְ הוּא. שאין ידו משגת לתן הערך הזה, על

DISCUSSION

→ of the one who vowed (see Rashi and *Ha'amek Davar*).
 27:10 | **It and its substitute shall be sacred:**
 This brief phrase is the focus of discussions and

halakhot that span an entire tractate of the Talmud: Tractate *Temura*. *Temura* analyzes such issues as whether an animal consecrated as a substitute has the same level of sanctity as the original animal, whether one can consecrate a

third animal by substituting it for a substitute, and whether a single substitution is effective only for one animal or for several animals (see *Temura* 9a, 12a).

Consecration of Fields

LEVITICUS 27:16–25

- 16** It was stated earlier (25:25–28) that one cannot transfer permanent ownership of an ancestral field, as it theoretically remains in the family’s possession forever. Yet **if from the field of his ancestral portion a man consecrates to the Lord, the valuation, the value of the field, shall be according to its seed.** Since the field is not sold forever, this consecration is a gift for a limited number of years. Its value, for the purposes of redemption with money, is based on the following formula: **An area that is required to be sown with a homer,^b a measure of volume of barley, shall be redeemed for fifty shekels of silver.** The Sages refer to this area as a *beit kor*; in modern measurements it is roughly 18 dunams, about 4.5 acres.
- 17** **If he consecrates his field from,** that is, immediately after, **the Jubilee Year,** when there is maximum time until the next Jubilee, **the valuation shall stand.** It shall be redeemed in accordance with the full sum.
- 18** **And if he consecrates his field after the Jubilee, the priest shall calculate for him the silver according to the remaining years until the Jubilee Year, and it shall be deducted from the valuation.** If fifty shekels of silver is the valuation of the field for forty-nine years, these must be divided into forty-nine parts, which means that slightly more than one shekel must be deducted from the total sum for each year that has passed.
- 19** **And if the one who consecrated it himself redeems the field, he shall add one-fifth of the silver of the valuation to it, and it shall be his.** This is a general principle with regard to the redemption of consecrated items: If a stranger, not the original owner, seeks to acquire it, he pays the amount determined by the priest, or its fixed valuation, whereas the original owner must add a fifth, a kind of compensation or surcharge to the Sanctuary.
- 20** **And if he does not redeem the field** from the Sanctuary property in all the years of the Jubilee cycle, **or if, in the meantime, he, the Temple treasurer, sold the field to another man, it shall no longer be redeemed** by the original owner, and his historical link to the field shall be severed.
- 21** **When the field goes out in the Jubilee, it shall be sacred to the Lord.** Just like all fields in Israel, this field shall leave the possession of the buyer at the Jubilee Year. However, as its owner consecrated it, the field now reverts to become Temple property. It is considered **like a proscribed field,** as explained below (verses 28–29); **his portion shall belong to the priest.**
- 22** **And if he consecrates to the Lord a field of his acquisition,** a field that he purchased from another, **that is not a field of his ancestral portion.** He does not have full ownership of this field, but merely the right of usage for fifty years at the most.
- 23** Consequently, **the priest shall calculate for him the sum of the valuation until the Jubilee Year,** the valuation in accordance with the number of years remaining until the Jubilee, and **he shall give the valuation as of that day** on which he comes to redeem it. The field shall thereby return to the possession of the redeemer, and **it, the payment, is sacred to the Lord.** No payment of an additional fifth is mentioned here, as the current owner is considered like a stranger with regard to this purchased field. The Sages disagree whether an acquired field is redeemed by its actual sale value, or in accordance with the fixed value established in verse 16 for an ancestral field.¹⁷
- 24** **In the Jubilee Year, the field shall return to the one from whom he acquired it, the original seller, to the one whose ancestral portion of the land it is.** The person who consecrated it did not have the right to permanently dedicate a field that did not belong to him. To summarize, in all cases the fields return to their original owners in the Jubilee Year, apart from an ancestral field that was consecrated and not redeemed.
- 25** **Every payment of valuation discussed above shall be in the sacred shekel; twenty gera^b shall be the value of the shekel.** These *gera* are called *maot* in the terminology of the Sages.¹⁸ Although there were smaller units of weight and coins, the *ma’a* was the basic silver coin, ten of which were worth a regular shekel, while twenty were worth the holy shekel, which was double in size.¹⁹

BACKGROUND

27:16 | **Homer:** The *homer*, which is the largest measure of volume for dry items, is equivalent to roughly 250 L. It is similar to the Akkadian *imeru*, which is also mentioned in documents from Ugarit. It is also called a *kor* (see, e.g., I Kings 5:2).

In ancient times an area was measured by the amount of seed sown there; for example, a *beit kor* (*Kilayim* 2:9), a *beit sa’atayim*, literally a house of two *se’a* (I Kings 18:32), and a *beit kav* (*Tosefta*, *Bava Kamma* 6:21).

27:25 | **Gera:** It is likely that the source for this name for a measurement of weight is the word *gar’in*, kernel or seed, similar to its use in the expression: “Brings up the cud [*gera*]” (11:3). The background for such a name is the ancient prac-

חמישי
/שביעי/

עֲרֹבְךָ עֲלֵיו וְהָיָה לוֹ: וְאִם מִשְׁדֵּה אַחֲזָתוֹ יִקְדִישׁ אִישׁ לַיהוָה וְהָיָה עֲרֹבְךָ לְפִי זָרְעוֹ זָרַע תְּמָר שְׁעֵרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף: אִם־מִשְׁנֵת הַיֹּבֵל יִקְדִישׁ שְׂדֵהוּ בְּעֲרֹבְךָ יָקוּם: וְאִם־אֲחֵר הַיֹּבֵל יִקְדִישׁ שְׂדֵהוּ וְחִשְׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׂנִים הַנּוֹתֵרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנִגְרַע מֵעֲרֹבְךָ: וְאִם־גֹּאֵל יִגְאֹל אֶת־הַשְּׂדֵה הַמִּקְדִישׁ אֹתוֹ וְיֹסֵף חֲמִשִּׁית כֶּסֶף־עֲרֹבְךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: וְאִם־לֹא יִגְאֹל אֶת־הַשְּׂדֵה וְאִם־מִכֹּר אֶת־הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אֲחֵר לֹא־יִגְאֹל עוֹד: וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצִאתוֹ בַּיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה בְּשָׂדֵה הַחֵרֶם לִכְהֵן תִּהְיֶה אַחֲזָתוֹ: וְאִם אֶת־שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אַחֲזָתוֹ יִקְדִישׁ לַיהוָה: וְחִשְׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִכְּסֵת הָעֲרֹבְךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֲרֹבְךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה: בְּשְׁנַת הַיֹּבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאִשְׁרֵי קְנָהוּ מֵאִתּוֹ לְאִשְׁרֵי־לוֹ אַחֲזַת הָאָרֶץ: וְכָל־עֲרֹבְךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ

טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה

ששי

רשי

כב | ואם את שדה מקנתו וגו'. חלוק יש בין שדה מקנה לשדה חרזה, ששדה מקנה לא תתחלק לכהנים ביובל לפי שאינו יכול להקדישה חלף עד היובל, שהרי ביובל היתה עתידה לצאת מידו ולשוב לבעלים. לפיכך חס פח לצחלה, יגאל בדימים הללו הקטנים לשדה חרזה, וחס לא יגאל וימכרנה הגזבר לחוה, או חס יגאל הוא, "בשנת היובל ישוב השדה לחצר קנהו מאתו" (להלן פסוק כד) חזיתו שהקדישה, וכן תחמו: "לחצר קנהו" הלוכה הזו החחרון "מאתו", וזהו הגזבר, לכן הנדך לומר: "לחצר לו חרזית החרץ" (סג) מילשית חבות, וזהו בעלים הראשונים שמכרוה למקדיש:

כה | וכל ערבך יהיה בשקל הקודש. כל ערבך שפנוי פו 'שקלים' יהיה בשקל הקדש: עשרים גרה. עשרים מעות, כך היו מתחלה, ולאחר מכן הוסיפו שתיים, וזמרו רבותינו: שש מעה פסח דינה, עשרים וזרבע מעות לסלע.

חמשים שקל, הרי שקל לכל שנה ושקל יתר על פלו, והשקל - חרבעים ושמונה פנדיון, הכי סלע ופנדיון לשנה, חלף שחצר פנדיון אחד לכלו, וזמרו רבותינו שחזיתו פנדיון קלפון לפנדיון, והבא לחלף יתן סלע ופנדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנת היובל, ונגרע מערבך. מננו השנים שמשנת היובל עד שנת הפדיון:

טז | ואם גאל יגאל... המקדיש אתו. יוסף חמש על הקצבה הזאת:

כ | ואם לא יגאל את השדה. המקדיש: ואם מכר. הגזבר: את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. לשוב ליד המקדיש:

כא | והיה השדה בצאתו ביובל מיד הלוכה מן הגזבר. כך שחר שדות היוצאות מיד לוקחיהם ביובל. קודש לה'. לא ישוב להקדש שדה הניתן ליד הגזבר, חלף "בשדה חרזים" הנתון לכהנים, שזמרו "כל חס בגזרחל לך יהיה" (במדבר י"ד, ח"ך) זו תתחלק לכהנים של חזית משמר חס הכפורים של יובל פזעע פו:

טז | והיה ערבך לפי זרעו. ולא פני שנה, חזית שדה טובה וחזית שדה רעה פדיון הקדשן שנה, בית פור שעורים בחמשים שקלים, כך גזרת הפתוח, והוא שפח לצחלה בתחלת היובל, וחס פח לצחלה בחמשה ונתן לפי החשבו, סלע ופנדיון לשנה, לפי שאינה הקדש חלף למנון שנות היובל, שחס נחלה הכי טוב, וחס לאו - הגזבר מוכרה בדימים הללו לחצר ועומדת ביד הלוכה עד היובל פשחר כל השדות המכונות, וכשהיא יוצאה מידו חוזרת לכהנים של חזיתו משמר שהיובל פזעע פו, ומתחלקת ביניהם, זהו המשפט החמוג במקדיש שדה, ועכשיו חכרשנו על סדר המקרחות:

יז | אם משנת היובל יקדיש וגו'. חס משעברה שנת היובל מיד הקדישה, ובא זה לצחלה מיד: בערבך יקום. בערבך הזה החמוג יהיה, חמשים פסח יתן:

יח | ואם אחר היובל יקדיש. וכן חס הקדישה משנת היובל ונשתהת ביד גזבר, ובא זה לצחלה חזר היובל וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות. פני חשבו. פינע? הכי קנב דמיה של חרבעים ותשע שנה

BACKGROUND

→ tice of using the kernels of produce and fruit, such as barley (Ruth 3:15) and carobs, as small weights. Following the opinions of the Sages, the weight of a *gera* is 0.83 g, while researchers

claim that it is roughly 0.5 g. Some contend that the name comes from *giru*, an Akkadian weight, 0.04 of an Akkadian shekel, meaning carob seed, and weighing about 0.2 g. The custom of using

carob seeds or beans as units of weight led to the modern carat, which is still used as a unit of measurement for gold and precious stones.

The Firstborn Animal

LEVITICUS 27:26–27

- 26 Pursuant to the discussion of consecration and redemption, the Torah presents a related law: **However**, with regard to a male firstborn that is born first to the Lord, from an animal, no man shall consecrate it, since it is not anyone's property; whether it is an ox or a sheep, it is the Lord's, and must be brought as an offering.²⁰
- 27 **And if it**, the firstborn animal, is a non-pure beast, which cannot be brought as an offering, he, the owner, shall redeem it according to the valuation, by paying the animal's worth, and he shall add one additional fifth of it to it, as one always must

when redeeming consecrated items. **And if it is not redeemed** by the owner, **it shall be sold for the valuation**. Unlike pure animals, impure animals cannot be consecrated in and of themselves as offerings. Only their value is consecrated, and therefore the animal itself can be redeemed by paying its value to the Temple.²¹ In practice, among all impure animals, only the firstborn of a donkey must be redeemed. As mentioned elsewhere in the Torah, it is redeemed in exchange for a sheep, or for silver or other objects equal in value to itself.²²

Proscribed Items

LEVITICUS 27:28–29

- 28 **However**, in contrast to consecrated objects, which may be redeemed or sold, anything proscribed that a man proscribes for the Lord^d from all that is his, whether man, e.g., one of his slaves, or animal, or the field of his ancestral portion, which is in the absolute possession of its owner, shall not be sold and shall not be redeemed; anything proscribed is a sacred sacrament to the Lord.

- 29 **Anything proscribed with regard to people**, captives of war who have been proscribed, or one who has been sentenced to death for political or halakhic reasons²³ shall not be redeemed; he shall be put to death. This is referring to a human *herem*, but there is also the *herem* of an area or a city. In such cases all the objects go to Heaven, and they are prohibited for all benefit and earthly uses, and may not be redeemed or sold.²⁴

The Tithe of Seed and Fruit, and the Animal Tithe

LEVITICUS 27:30–34

- 30 **All the tithe of the land**, a tenth separated from the seed of the land, such as wheat or barley, or from the fruit of the tree, wine, oil, and possibly other types of fruit as well,²⁵ is the Lord's; it is sacred to the Lord. It may not be treated like other fruit, but must be eaten near the Temple in a state of ritual purity.²⁶ The Sages call this the second tithe.
- 31 **And if a man shall redeem from his tithe**, if he wants to reacquire his tithe and be permitted to treat his produce like regular produce, he shall add one-fifth of it to it, like all who buy back their consecrated property from the Sanctuary.
- 32 In addition to the better-known tithe of produce, there is also an animal tithe: **And all the tithe of cattle or the flock, any that passes under the rod**, the herdsman's staff, **the tenth shall be sacred to the Lord**. All herd and flock born during

each year shall pass under the rod and be counted in that manner, and the herdsman shall mark every tenth animal.²⁷

- 33 **He shall not distinguish between good and bad, nor shall he substitute it**. The counting of the animals serves to establish which is the tithe. The animal that is counted as tenth is consecrated and cannot be exchanged. It must be sacrificed to God, while its meat is eaten by the owner in compliance with the *halakhot* of offerings. **And if he substitutes it, it and its substitute shall be sacred**, in accordance with the *halakha* of substitution stated above (verse 10); **it shall not be redeemed**. The tithe remains consecrated to God; one may not redeem it.
- 34 This verse concludes the book of Leviticus: **These are the commandments that the Lord commanded Moses for the children of Israel on Mount Sinai**.

DISCUSSION

27:28 | **Anything proscribed that a man proscribes for the Lord:** This is apparently referring to a different type of vow. Proscribed items,

herem, are unique in that they may not be sold or redeemed. They become Sanctuary property, and are classified as consecrated for the Temple

maintenance, or are given to a priest (see *Arakhin* 28b–29a; *Nedarim* 2a). Some explain that *herem* means a curse or ruin, and therefore

כו עֲשֵׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשָּׂקֶל: אֶךְ-בְּכֹר אֲשֶׁר יִבְכַר לִיהוּה בְּבִהְמָה לֹא-יִקְדֹּשׁ
 כז אִישׁ אִתּוֹ אִם-שׂוֹר אִם-שֶׁה לִיהוּה הוּא: וְאִם בְּבִהְמָה הַטְּמֵאָה וּפְדָה בְּעֶרְכָּךְ
 כח וַיִּסַּף חֲמִשָּׁתוֹ עָלָיו וְאִם-לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַר בְּעֶרְכָּךְ: אֶךְ כָּל-חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם אִישׁ
 כט לִיהוּה מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ מֵאָדָם וּבִהְמָה וּמִשְׂדֵּה אַחֲזִיתוֹ לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל-
 ל חֶרֶם קֹדֶשׁ-קִדְשִׁים הוּא לִיהוּה: כָּל-חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם מִן-הָאָדָם לֹא יִפְדָּה מוֹת
 ל וְיָמָת: וְכָל-מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזֵּרַע הָאָרֶץ מִפְּרֵי הָעֵץ לִיהוּה הוּא קֹדֶשׁ לִיהוּה:
 לא וְאִם-גָּאֵל יִגָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשְׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יִסַּף עָלָיו: וְכָל-מַעֲשֵׂר בָּקָר וְצֹאֵן כָּל-
 לב אֲשֶׁר-יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֵשִׂירִי יִהְיֶה-קֹדֶשׁ לִיהוּה: לֹא יִבָּקָר בֵּין-טוֹב לְרַע
 לד וְלֹא יִמָּרְנוּ וְאִם-הֵמָּר יִמָּרְנוּ וְהִיָּה-הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יִהְיֶה-קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: אֵלֶּה
 חֻקֵּי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי:

שביעי

מפטיר

רש"י

שְׁנַיִמָּה: "וְחִכְלַת לִפְנֵי ה'" חֲלֵיקָה... מַעֲשֵׂר דְגָנָךְ תִּירְשָׁךְ
 וגו' (דברים יז, כג).
 לאן מַמְעַשְׂרוֹ. ולא מַמְעַשֵׂר חֲבֵרוֹ; הַפְּדָה מַעֲשֵׂר שֶׁל
 חֲבֵרוֹ חֵין מוֹסִיף חֲמֵשׁ. וְמֵה הִיא גְּזֵלְתוֹ? כִּדִּי לְהַתִּירָהוּ
 בְּחִכּוּלָה כָּכֵל מֵהוּם, וְהַמְעוֹת יַעֲלֶה וְיִחַכֵּל בִּירוּשָׁלַיִם,
 כִּמּוֹ שְׁפִתוֹב: "וְנִתְתָה בְּכֶסֶף" וגו' (ספ פסוק כה).
 לב תַּחַת הַשֶּׁבֶט. כִּסְבָּא לְעֵשְׂרֵן מוֹצִיחַן בְּפִתּוֹן זֶה חֲחַד
 זֶה, וְהַעֲשִׂירִי מִפֶּה בְּשִׁבְטוֹ צְבוּעָה בְּסִיקְרָח, לְהוֹיֹת נֶכֶד
 שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר, כִּן עוֹשֶׂה לְטַלְחִים וְלַעֲגָלִים שֶׁל כָּל שָׁנָה
 וְשָׁנָה: יִהְיֶה קֹדֶשׁ. לְקַרְבַּ לְמִזְבֵּחַ דָּמוֹ וְחֲמוּקִיו, וְהַבָּשָׂר
 נִחְכָּל לְעֵגְלִים, שֶׁהִי לֹא נִמְנָה עִם אֲחֵר מִתְּנִיתֵי כֹהֵן,
 וְלֹא מִיָּנוּ שֶׁיִּהְיֶה נֶתָן לְכֹהֵנִים:
 לג לֹא יִבָּקָר וגו'. לִפְנֵי שְׁנַיִמָּה: "וְכָל מִבְּחַר נְדִיקָה"
 (ספ יב, יח), יְכוּל יִהְיֶה בּוֹכֵר וּמוֹצִיא חֵית הַיִּפְסֵה? תִּלְמַדוּ
 לְזוּמַר: "לֹא יִבָּקָר בֵּין טוֹב לְרַע", בֵּין תָּס בֵּין פַּעַל מוֹס
 חֲלָה עָלָיו קֹדֶשָׁה, וְלֹא שִׁיקְרָב פַּעַל מוֹס, חֲלָה יִחַכֵּל
 בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂה, וְחֲסוּר לְעוֹז וְלַעֲבָד:

זֶה בְּסֵתֶם חֲרָמִים, וְהַזְמִיר סֵתֶם חֲרָמִים לְבָדֵק הַבַּיִת,
 מִשְׁשֵׁ מִקְרָח זֶה בְּחֲרָמֵי כֹהֵנִים, שֶׁהַפֶּל מוֹדִים שְׁחָרְמֵי
 כֹהֵנִים חֵין לֶהֶם פְּדִיּוֹן עַד שִׁבְחָו לְדַ כֶּהֵן, וְחֲרָמֵי
 גְבוּהָ נִפְדִּים: כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא. הַזְמִיר סֵתֶם
 חֲרָמִים לְבָדֵק הַבַּיִת מִבְּחִיר קִרְיָה מִכָּאן, וְהַזְמִיר סֵתֶם
 חֲרָמִים לְכֹהֵנִים, מִפְּרָשׁ: "כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא
 לֵה" - לְלַמֵּד שְׁחָרְמֵי כֹהֵנִים חֵלים עַל קֹדְשֵׁי קִדְשִׁים
 וְעַל קֹדְשִׁים קָלִים, וְנִתָּן לְכֹהֵן, כִּמּוֹ שְׁשִׁנְעוּ בְּמִסְכַּת
 עֲרִכּוֹן (דף כה ע"ב): חֵם נִכְרַד נִתָּן דְּמִיָּהֶם, וְחֵם נִכְרַה
 נִתָּן חֵת טוֹבָתָה: מֵאָדָם. כִּגוֹן שֶׁהַחֲרָמִים עֲבָדוּ וְשִׁפְחוּתוֹ
 הַכֹּהֲנָנִים:
 כט כָּל חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם וגו'. הַיּוֹצֵא לְהַכָּה וְחֵמַר חֲחַד:
 'עֲרַכּוּ עָלָי, לֹא חֵמַר כָּלֹס: מוֹת יוֹמָת. הִכִּי הוֹלֵךְ לְמוֹת,
 לְפִיכָךְ "לֹא יִפְדָּה", חֵין לוֹ דָּמִים וְלֹא עֵקֶד:
 לו וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ. מַמְעַשֵׂר שֶׁנִּתְּנָה מִדְּבַר מִזֵּרַע
 הָאָרֶץ. דָּגָן: מִפְּרֵי הָעֵץ. תִּירְשׁוּ וְיִנְהַר: לֵה הוּא. קִנְחוּ
 הַשֶּׁם, וּמִשְׁלַחֲנוּ עֵה לְךָ לְעֵלוֹת וְלַחֲכָל בִּירוּשָׁלַיִם, כִּמּוֹ

כו לֹא יִקְדֹּשׁ אִישׁ אִתּוֹ. לָשֵׁם קִרְבָּן חֲחַד, לִפְנֵי שְׁחִינוּ
 שְׁלוֹ:
 כז וְאִם בְּבִהְמָה הַטְּמֵאָה וגו'. חֵין הַמִּקְרָח הִזָּה מוֹסָב
 עַל הַבְּכוֹר, שְׁחֵין לְזוּמַר בְּכֹוֹר פְּהֵמָה טְמֵאָה יוֹפְדָה
 בְּעֶרְכָּךְ, וְחֵמוֹד חֵין זֶה, שֶׁהִכִּי חֵין פְּדִיּוֹן פֶּטֶר חֵמוֹד
 חֲלָה טָלָה, וְהוּא מִתְּנָה לְכֹהֵן וְחֵינוּ לְהַקְדֵּשׁ; חֲלָה הַפְּתוּב
 מוֹסָב עַל הַהַקְדֵּשׁ, שֶׁהַפְּתוּב שֶׁל מַעֲלָה דָּבָר בְּפְדִיּוֹן
 פְּהֵמָה טוֹהֲרָה שֶׁהוּמָמָה, וְכֵין דָּבָר בְּמִקְדִּישׁ פְּהֵמָה
 טְמֵאָה לְבָדֵק הַבַּיִת: וּפְדָה בְּעֶרְכָּךְ. כִּפִּי מֵה שְׁעִירִיכֵיָהּ
 הַפְּתוּ: וְאִם לֹא יִגָּאֵל. עַל יְדֵי פְּעִלִים: וְנִמְכַר בְּעֶרְכָּךְ.
 לְחֲחִרִים:
 כח אֶךְ כָּל חֶרֶם וגו'. נִחְלָקוּ דְבוּתֵינוּ בְּדָבָר: יֵשׁ
 חוּמְרִים סֵתֶם חֲרָמִים לְהַקְדֵּשׁ, וְמֵה חֵין מְקוֹס: "כָּל
 חֶרֶם בְּשִׁחְלָל לְךָ יִהְיֶה" (במדבר יח, יד)? בְּחֲרָמֵי כֹהֵנִים,
 שְׁפִשֵׁ וְחֵמַר: 'הִכִּי זֶה חֶרֶם לְכֹהֵן; וְיֵשׁ שְׁחָרְמֵי סֵתֶם
 חֲרָמִים לְכֹהֵנִים: לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל. חֲלָה יִתָּן לְכֹהֵן.
 לְדָבָרֵי הַזְמִיר סֵתֶם חֲרָמִים לְכֹהֵנִים, מִפְּרָשׁ מִקְרָח

DISCUSSION

➔ rendering an object *herem* is to remove it from the world (see, e.g., Numbers 21:3). According to this interpretation, if someone declares that an

item of his is *herem*, it is a decree of the Torah that it shall be sacred to the Lord (see Ramban,

verse 29, and in his book *Mishpat HaHerem; Sefer HaHinnukh* 357).

Haftara for **Behukotai**

Depend on Man's Relationship with God

JEREMIAH 16:19–17:14

The blessings that stem from the people's loyalty to their covenant with God, and the curses that result from their breach of that covenant, the main topics of *Parashat Behukotai*, are also the subjects of the *haftara*. Furthermore, both readings refer to the link between the nation's behavior and their continued presence in the Land of Israel.

According to the Yemenite custom and that of some other communities, this *haftara* is read on the Sabbath of *Parashat Behar*, as it concludes with the reaffirmation of the covenant at Sinai and a warning about idolatry, both of which are discussed in *Behar*.

- 16** ¹⁹ Lord, my strength, my stronghold, and my refuge on the day of trouble, to You nations will come from the ends of the earth, and they will say: It is but falsehood that our fathers inherited, ²⁰ futility, and they are to no avail. Will a person make gods for ²¹ himself, and they are not gods? Therefore, behold, I am informing them; this time, I will inform them of My hand and My **17** ¹ might, and they shall know that My name is the Lord. The sin of Judah is written with an iron pen, with a point of crystal; it is engraved on the tablet of their heart and on the horns of your ² altars. Like the remembrance of their children are their altars and their sacred trees by the flourishing trees, on the lofty hills. ³ Mountains in the field, your wealth, all your treasures, I will deliver as loot; your high places are with sin throughout your ⁴ borders. You will be expelled, because of you, from your heritage that I gave you, and I will cause you to serve your enemies in the land that you did not know, for you ignited a fire in My nostrils; ⁵ it will burn forever. So said the Lord: Cursed is the man who trusts in people and makes flesh his strength and whose heart ⁶ strays from the Lord. He will be like a solitary tree in the desert and will not see when good comes; he will inhabit the parched ⁷ places in the wilderness, a salty land and uninhabited. Blessed is the man who trusts in the Lord, and the Lord is his haven. ⁸ He will be like a tree planted near water, and near a stream it shall spread its roots, and it will not see when heat comes, and its leaves will be flourishing; during a year of drought it will not ⁹ be concerned, and it will not cease from producing fruit. The heart is deceitful above all, and it is mortally ill; who can know ¹⁰ it? I, the Lord, probe the heart, examine kidneys to give to each man in accordance with his ways, in accordance with the fruit ¹¹ of his actions. A partridge collects eggs that it did not lay; one who amasses wealth unjustly, in the middle of his days he will ¹² leave it, and at his end he will be reviled. Throne of Glory, exalted from the first, is the place of our Temple. Hope of Israel, ¹³ the Lord, all who forsake You will be ashamed, and those who stray from Me will be written in the earth because they forsook the fount of flowing water, the Lord. Heal me, Lord, and I will ¹⁴ be healed; save me, and I will be saved, for You are my praise.

הפטרות
בחקתי

טז יט יהוה עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבאו מאפסי-ארץ ויאמרו אך-שקר נחלו
כא כב אבותינו הבל ואין-בם מועיל: היעשה-לך אדם אלהים והמה לא אלהים: לכן הגני מודיעם
יז א בפעם הזאת אודיעם את-ידי ואת-גבורתי וידעו כי-שמי יהוה: חטאת יהודה
ב כתובה בעט ברזל בצפרן שמיר חרושה על-לוח לבם ולקרנות מזבחותיכם: בזכר בניהם
ג מזבחותם ואשריהם על-עץ רענן על גבעות הגבהות: הררי בשדה חילך כל-אוצרותיך
ד לבז אתן במתיך בחטאת בכל-גבולך: ושמטתה ובך מנחלתך אשר נתתי לך והעבדתיך
ה את-איביך בארץ אשר לא ידעת כי-אש קדחתם באפי עד-עולם תוקד: כה ו אמר
ו יהוה ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשׁר זרעו ומן-יהוה יסוד לבו: והיה כעדער
ז בערבה ולא יראה כי-יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשוב: ברוך
ח הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: והיה כעץ ו שתול על-מים ועל-יובל ישלח
ט שרשיו ולא ידא כי-יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות
י פרי: עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו: אני יהוה הקר לב בחן פליות ולתת לאיש בדרך
יא כפרי מעלליו: קרא דגד ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימו יעזבו
יב ובאתריתו יהיה נבל: כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו: מקוה ישראל יהוה כל-
יג עזביך יבשו יסורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מיס-חיים את-יהוה: רפאני יהוה
וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה: